

دوفصلنامه علمی، دانشکده هنر و معماری دانشگاه یزد
سال دهم - شماره پانزدهم - بهار و تابستان ۱۴۰۱
ISSN: 2645-3711

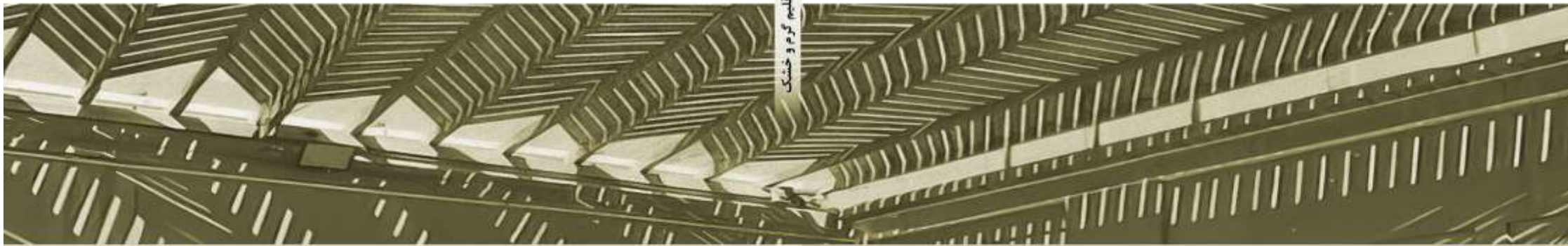
دوفصلنامه علمی معماری اقلیم گرم و خشک

ARCHITECTURE IN HOT AND DRY CLIMATE

Yazd University- Faculty of Art & Architecture
spring & summer, Vol. 10, No. 15, 2022
ISSN: 2645-3711

Yazd University

- **بازشناسی و بازخوانی ملاحظات نجومی در طرح‌اندازی میدان نقش جهان اصفهان**
یاقوت گلشنی، علانمرا گیلانی، ابراهیم صفاپور
- **واکاوی تأثیر فرهنگ بر مسکن بلوچ‌ها از طریق سیپهرنشانه‌های یوری لوتمان**
سحر رستمکار زاده
- **بازخوانی الگوی معماری آیینی دوره قاجار (مطالعه موردی: حسینیه‌های ماداب، پهلوان، حاج‌نایب، دیزچه و درب‌باغ، کاشان)**
مسلم سلطه‌پورلو گسلی، بابک رستم‌زاده
- **ارزیابی اجتماع‌پذیری حیاط‌علیین در دانشکده هنر و معماری یزد بعد از افزودن پوشش متحرک چوبی آن**
حسین پورمحمدی قائم‌مطلبی، آزاده خانی‌فهر، آرمن حدیقلیان
- **تأثیر سیاست‌های آموزشی بر کالبد معماری مدارس دوره اسلامی نمونه موردی: مدارس دوره تیموری و صفوی**
مهسا بهداروند، حامد حبیبی
- **بررسی میزان و چگونگی کاربرد تناسب در شمسه‌های کاشی‌کاری شده مساجد شیخ لطف‌الله و سید اصفهان**
فلامنما هاشمی، مریم جعفری‌خانی، فواد کامیار
- **بررسی دگرگونی‌های الگوهای معماری مساجد مردمی در ابتدای مدرنیته در ایران نمونه موردی: مساجد شهر قم در اوایل دوره پهلوی**
سعدیه نازی‌فهمی، مهدی مصحح
- **بررسی ساختار معماری کبوترخانه میرزا احمد گورت (نوآوری در افزایش تولیدات کشاورزی)**
محمد بدیع‌گوری، حسن اکبری، مصعب اسیری
- **منطق چیدمان فضایی سکونتگاه‌های یزد بر اساس فئات**
سیده شاپری
- **تبیین رابطه نورگیری فضا با مزاج زنان خانه‌دار: مطالعه مقدماتی در اقلیم گرم و خشک کرمان**
وحیده رحیمی مهر
- **واکاوی معماری خانقاه‌های یزد**
ناوید امینی حسینی
- **تحلیل تمثیلی دولت‌خانه‌های صفوی در اقلیم اصفهان**
ساینا محمندی خیرآزان، سید امیر سعید محمودی، بهمن تقی‌مطلق

سال دهم - شماره پانزدهم - بهار و تابستان ۱۴۰۱

- **Recognizing and Rereading Astronomical Considerations in the Planning of Naqsh-e Jahan Square in Isfahan**
- **Analysis of the Impact of Culture on Baluch Housing through the Semiosphere of Iurii Lotman**
- **Rereading the Pattern of Ritual Architecture of the Qajar Period (Case study: Madab Hosseinieh, Pahlavan, Hajonayeb, Dizcheh and Darbbagh, Kashan)**
- **Evaluating the Sociability of "Elleien Yard" in the Yazd University's Art and Architecture School after Applying its Retractable Wooden Cover**
- **The Impact of Educational Policies on the Islamic Schools Architecture. Case Study: Timurid and Safavid eras**
- **A study of the amount and method of using of ratios in tiled Shamseh patterns in two mosques of Sheikh Lotfollah and Seyed Isfahan**
- **Development of patterns of popular mosques of early modern era of the city of Qom**
- **Investigation of the architectural structure of Mirza Ahmad Gavart Pigeon House.**
- **Space syntax logic of Yazd settlements based on Qanat**
- **Explaining the Relationship between Space Lighting and the temperament of housewives: a pilot study in the hot and dry climate of Kermand**
- **Study of the architecture of Khaneghah in Yazd**
- **Allegorical Analysis of the Safavid Government House in the Climate of Isfahan**

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

نشریه معماری اقلیم گرم و خشک. سال دهم، شماره پانزدهم، بهار و تابستان ۱۴۰۱

ISSN: 2645-3711

ناشر: دانشگاه یزد

مدیرمسئول: دکتر کاظم مندگاری

مدیر اجرایی: دکتر عاطفه شهبازی

زمینه انتشار: معماری

صاحب امتیاز: دانشگاه یزد

سر دبیر: دکتر علی غفاری

مدیر داخلی: دکتر علی شهابی نژاد

هیات تحریریه (به ترتیب حروف الفبا):

دانشیار دانشکده هنر و معماری - دانشگاه یزد	۱- دکتر سید محمد حسین آیت اللهی
دانشیار دانشکده هنر و معماری - دانشگاه یزد	۲- دکتر رضا ابویی
استاد دانشکده هنر و معماری - دانشگاه تهران	۳- دکتر شاهین حیدری
استاد گروه جغرافیا - دانشگاه یزد	۴- دکتر محمد حسین سرائی
استاد گروه شهرسازی - دانشگاه شهید بهشتی تهران	۵- دکتر علی غفاری
استاد گروه معماری - دانشگاه شهید بهشتی تهران	۶- دکتر هادی ندیمی
دانشیار دانشکده هنر و معماری - دانشگاه یزد	۷- دکتر محمدرضا نقصان محمدی
دانشیار دانشگاه علم و صنعت ایران	۸- دکتر سیدعباس یزدانفر
استاد دانشگاه تهران	۹- دکتر پیروز حناچی
استاد دانشگاه شهید بهشتی	۱۰- دکتر حمید ندیمی
استاد دانشگاه علم و صنعت	۱۱- خانم دکتر فاطمه مهدیزاده سراج

ویراستار علمی - ادبی: مهندس سید محمدرضا قدکیان

طراحی جلد و لوگو: مهندس شهاب الدین خورشیدی

ویراستار انگلیسی: دکتر احمد اسلامی زاده

عکس روی جلد: حیاط علین دانشکده هنر و معماری یزد

نشانی: یزد، خیابان امام خمینی، کوچه سهل بن علی، دانشکده هنر و معماری، دفتر مجله معماری اقلیم گرم و خشک

تلفن: ۰۳۵۳۶۲۲۹۸۵

تارنمای نشریه: <http://smb.yazd.ac.ir>

پست الکترونیکی: ahdc@journals.yazd.ac.ir

سیستم نشریه معماری اقلیم گرم و خشک دسترسی آزاد بوده و استفاده از مطالب و کلیه تصاویر آن با ذکر منبع بلامانع است.

نشریه معماری اقلیم گرم و خشک پس از چاپ در پایگاه اطلاع رسانی مجلات علمی و تخصصی ایران (magiran.com) پایگاه مجلات تخصصی نور (noormags.ir)، ISC و Google scholar نمایه می‌شود.

اسامی داوران این شماره:

باقری	فاطمه
بامداد	علی
برزگر	زهرا
بلالی اسکویی	آزیتا
پورسراجیان	محمود
جمشیدیان	محمد
حاتمیان	محمدرضا
خادم زاده	محمد حسن
داوطلب	جمشید
ذهاب	سمیه
ذاکرعاملی	لیلی
راعی	حسین
رضایی ندوشن	محمد
سرفراز	حسین
طالبیان	محمد حسن
قدکیان	سید محمد رضا
کیبیری سامانه	علی
کریمیان سردشتی	نادر
کشاورز	محسن
کیانی	مصطفی
لوک زاده	هادی
مستغنی	علیرضا
محمود زاده	امین
معززی مهرطهران	امیر محمد
ناسخیان	شهریار
نیک زاد	ذات الله
ولی بیگ	نیما
یزدان فر	عباس

فهرست

شماره صفحه

- ۱-۳۲ بازشناسی و بازخوانی ملاحظات نجومی در طرح اندازی میدان نقش جهان اصفهان
یاغش کاظمی، غلامرضا کیانی ده کیانی، ایرج صفایی
- ۳۳-۴۸ واکاوی تأثیر فرهنگ بر مسکن بلوچ‌ها از طریق سپهرنشانه‌ای یوری لوتمان
سحر رستگارژاله
- ۴۹-۷۶ بازخوانی الگوی معماری آیینی دوره قاجار (مطالعه موردی: حسینیه‌های ماداب، پهلوان، حاج‌نایب، دیزچه و درب‌باغ، کاشان)
عسل ستار، بهرام گسیلی، یاور رستم زاده
- ۷۷-۹۳ ارزیابی اجتماع‌پذیری حیاط‌علین در دانشکده هنر و معماری یزد بعد از افزونه پوشش متحرک چوبی آن
حسین پورمهدی قائم مقامی، آزاده خاکی قصر، آرمان صدیقیان
- ۹۴-۱۱۴ تأثیر سیاست‌های آموزشی بر کالبد معماری مدارس دوره اسلامی نمونه موردی: مدارس دوره تیموری و صفوی
مهسا بهداروند، حامد حیاتی
- ۱۱۵-۱۳۴ بررسی میزان و چگونگی کاربرد تناسبات در شمسه‌های کاشی‌کاری شده مساجد شیخ لطف‌الله و سید اصفهان
غلامرضا هاشمی، مریم حضوربخش، قباد کیانمهر
- ۱۳۵-۱۵۸ بررسی دگرگونی‌های الگوهای معماری مساجد مردمی در ابتدای مدرنیته در ایران نمونه موردی: مساجد شهر قم در اوایل دوره پهلوی (۱۳۰۴-۱۳۴۰ش)
مسعود ناری قمی، مهدی ممتحن
- ۱۵۹-۱۷۸ بررسی ساختار معماری کبوترخانه میرزا احمد گورت (نوآوری در افزایش تولیدات کشاورزی)
حسن اکبری
- ۱۷۹-۱۹۶ منطق چیدمان فضایی سکونتگاه‌های یزد بر اساس قنات
سمیه شهری
- ۱۹۷-۲۱۰ تبیین رابطه نورگیری فضا با مزاج زنان خانه‌دار: مطالعه مقدماتی در اقلیم گرم و خشک کرمان
وحیده رحیمی مهر
- ۲۱۱-۲۳۱ واکاوی معماری خانقاه‌های یزد
داوود امامی میدی
- ۲۳۱-۲۴۴ تحلیل تمثیلی دولت‌خانه‌ی صفوی در اقلیم اصفهان
ساینا محمدی خبازان، سید امیر سعید محمودی، بهمن نامورمطلق

مقاله پژوهشی

ارزیابی اجتماع‌پذیری حیاطِ علیین در دانشکده هنر و معماری یزد بعد از افزونه پوشش متحرکِ چوبی آن

حسین پورمهدی قائم مقامی^۱، آزاده خاکی قصر^{۲*}، آرمان صدیقیان^۳

۱- استادیار، گروه معماری، دانشکده معماری و شهرسازی، دانشگاه شهید بهشتی

۲- استادیار، گروه معماری، دانشکده معماری و شهرسازی، دانشگاه شهید بهشتی

۳- دانش‌آموخته کارشناسی ارشد معماری، دانشکده هنر و معماری، دانشگاه یزد

(دریافت: ۱۴۰۰/۰۸/۰۱، پذیرش: ۱۴۰۱/۰۲/۰۸)

چکیده

با دغدغه توجه به کیفیت‌های محیطی، پژوهش حاضر به ارزیابی اجتماع‌پذیری حیاط علیین به مثابه یک فضای باز دانشگاهی در شرایط بعد از افزونه پوشش، نسبت به حالت قبل آن می‌پردازد. به موازات مطالعات کتابخانه‌ای، نظرات کاربران، معطوف به تجربه زیسته آنان اعم از دانشجویان (۲۵ نفر) و استادان (۱۳ نفر) با اتکا به نتایج پرسشنامه‌های با سوالات باز، بسته، تصویری و کروکی در مطالعات میدانی جمع شده‌است. تدابیر به کارگرفته شده در استخراج نشانه‌های کالبدی و غیرکالبدی ارزیابی اجتماع‌پذیری عبارتند از: مشاهده مشارکتی، عکاسی و یادداشت‌برداری از احوالات حیاط علیین. نتایج بیانگر آنست که اجتماع‌پذیری حیاط علیین به مثابه یک فضای باز دانشگاهی در قالب هفت شاخصه در سه سطح مولفه‌های عینی، ذهنی و عینی-ذهنی قابل احصاست. حیاط علیین پس از پوشش، در هر هفت شاخص، نشانه‌هایی از متوسط تا قوی برای اجتماع‌پذیرتر بودن نسبت به حالت قبل از پوشش دارد. وجود پوشش در وهله نخست به تقویت نقش مفصلی حیاط‌علیین کمک کرده و از این رهگذر، گاه این نقش تازه مقصدبودن، تغییرمکان داده و حیاط به سوی هویت مستقل داشتن حرکت کرده‌است. شاخصه هفتمی در سطح مولفه‌های ذهنی با عنوان "عاطفی" برای اجتماع‌پذیری حیاط علیین به صورت منحصر به فردی متبلور شده‌است که بیانگر حس‌تعلق کاربران به‌ویژه دانشجویان به حیاط است. از شواهد مرتبط با استخراج شاخصه عاطفی می‌توان به نقش زنجیره روایت‌ها از هویت حیاط حاصل از تجربه‌های زیسته دانشجویان دوره‌های مختلف در میزان اجتماع‌پذیری آن اشاره نمود. یکی از روایت‌ها مربوط به ساخت پوشش و مشارکت مستقیم یا غیرمستقیم دانشجویان در آن است. چنین روایت زیسته‌ای از همستگی مثبت میان اجتماع‌پذیری حیاط و مشارکت دانشجویان در ارتقای فضای باز دانشگاهی محل تحصیل خود در جهت تامین شرایط مطلوب‌تر برای حضور بیشتر و موثرتر در فضا خبر می‌دهد.

کلمات کلیدی: اجتماع‌پذیری، پوشش متحرک حیاط، پاتوق دانشجویی، فضای باز دانشگاهی، دانشکده هنر و معماری یزد

۱- مقدمه

حیاط‌های مجموعه خانه‌های تغییر کاربری داده شده، به دانشکده هنر و معماری دانشگاه یزد، فضای باز دانشگاهی هستند که قرارگاه‌های رفتاری را برای کاربران خود فراهم نموده‌اند. از ارزش‌های محیطی چنین فضاهایی میزان اجتماع‌پذیری آن‌ها، به مثابه معیاری برای ارزیابی کیفی-اجتماعی مکان است. یکی از حیاط‌های مورد نظر، حیاط علیین است که به دلیل نداشتن پوشش گیاهی، حیاط کم‌سایه‌ای بود. از آنجا که در دوره‌های مختلف، مداخلات کالبدی در آن انجام شده بود، سه جداره از آن به حالت تخت و با کمترین خلل و فرج بودند به طوری که در سه جبهه حیاط امکان تشکیل سایه، کمتر وجود داشت. در زیر حیاط، فضای کتابخانه دانشکده قرار دارد؛ لذا امکان ایجاد باغچه روی آن حیاط وجود نداشت. شایان ذکر است علاوه بر کتابخانه، فضا-فعالیت‌هایی همچون بوفه دانشجویی، یک اتاق اداری و یک اتاق استاد در لبه‌های حیاط قرار دارند. مضاف بر آن، دسترسی به کارگاه ساخت و نمازخانه دانشکده نیز از این حیاط تامین می‌گردد. با رصد حیاط در سال‌های متمادی، همچنین نظرسنجی از تعدادی از کاربران، این مطلب روشن شد که حیاط علیین در فصول گرم سال نیاز به سایه بیشتری برای تامین شرایط آسایش دارد. در پاسخ به نیاز بیان شده، پوشش متحرک چوبی برای حیاط مورد نظر طراحی و ساخته^۱ (تصویر ۱) و برای مطالعه در تحقیق حاضر انتخاب شد. روش‌شناسی پژوهش حاضر با تمرکز بر بازخوردهای انسانی-اجتماعی مبتنی بر مطالعات کتابخانه‌ای و میدانی در تحلیل محتوا در نسبت با رفتارها و نظرات کاربران معطوف به تجربه‌های زیسته آن‌ها و قابلیت‌های محیطی-اجتماعی فضای مورد مطالعه است.

تصویر ۱- از راست: منظر از بام و مشرف به حیاط علیین (قبل از پوشش)، وسط و چپ: دید ناظر از حیاط با وجود پوشش متحرک، ماخذ: نگارندگان

- پرسش‌های پژوهش

پرسش اصلی پژوهش عبارت است از:

- اجتماع‌پذیری حیاط علیین بعد از افزونه پوشش متحرک آن در قیاس با حالت قبل از وجود پوشش چگونه است؟ در راستای پاسخگویی به پرسش اصلی، پرسش‌های پیشینی مقدم برای پاسخگویی هستند که عبارتند از:
- اجتماع‌پذیری به عنوان یکی از مولفه‌های کیفی مکان در فضاهای باز دانشگاهی چه شاخصه‌هایی دارد؟ مدل مناسب برای ارزیابی آن چیست؟ چه شاخصه‌هایی برای سنجش اجتماع‌پذیری حیاط علیین متصور است؟

۲- مبانی نظری

گیبسون در نظریه قابلیت محیطی مطرح می‌کند عناصر طبیعی یا مصنوعی موجود در محیط، قابلیت‌هایی را به وجود می‌آورند که سبب روی دادن رفتارهایی از افراد کاربر در محیط می‌شود (Gibson, 1979). کاستال قابلیت‌های محیطی را لزوماً به عناصر آن معطوف نمی‌داند و آن را گسترده بر بسترهای انسانی مانند فرهنگ و اجتماع توصیف می‌کند (Costall, 1995:467). در این راستا بیان شده، قابلیت‌های محیط امکان‌هایی برای جاری شدن فعالیت انسان‌ها در محیط هستند (Good, 2007). بایستی به سلسله‌مراتبی از قابلیت‌های محیط قائل بود زیرا چنین قابلیت‌هایی برای گروه‌های مختلف کاربران و از شخصی به شخص یا اشخاص دیگر و از جامعه‌ای به جامعه دیگر قابل تغییر است (Kytta, 2002:109). جان لنگ بحث می‌کند رابطه مستقیمی میان تعامل اجتماعی، قابلیت‌های فضای معماری و دلبستگی مخاطبان به محیط وجود دارد (Lang, 1987). مولسکی و لنگ شرایطی برای پشتیبانی محیط از رفتارها بیان می‌کنند: «۱- وجود عناصر فیزیکی لازم در محیط برای تداوم آسایش فیزیکی، ۲- انسجام و قوام سازماندهی محیط در جهت انجام فعالیت (ها) و ۳- تامین کننده تجارب ادراکی افراد متمرکز بر تجارب زیبایی‌شناسانه» (Moleski & Lang, 1986). انسان طی اجتماعی شدن در رابطه با ارزش‌های محیط خود به برخی فضاها، محرک‌ها و رویدادها معنی می‌بخشد و متناسب با آن‌ها رفتار می‌کند (Ali Abadi et al.,

(2010). اسmond روانپزشک، از اولین صاحب‌نظرانی بود که درباره اجتماع‌پذیری، مکتوباتی دارد: « اجتماع‌پذیری در مقابل پراکنده‌کنندگی بیانگر کیفیت محیطی است که افراد را دور یکدیگر جمع می‌کند یا از یکدیگر دور می‌گرداند» (Osmond, 1957). حال بیان می‌کند که محیط‌های اجتماع‌پذیر موجب ترغیب افراد به تعاملات اجتماعی می‌شوند و در مقابل محیط‌های اجتماع‌گریز وجود دارند که افراد را از خود می‌پراکنند (Hall, 1976). لذا حیات جمعی فضاهای عمومی در گرو جذب انسان‌ها و ایجاد شرایطی برای تشویق آن‌ها بر حضور در فضاست. حال از تلاش‌هایی برای رسیدن به سازگاری و تجانس میان افراد برای اجتماع در یک مکان سخن می‌گوید که در فرهنگ و ذیل زبان خاموش در قالب جزئیات، مجموعه‌ها و اجزای منفرد و الگوهای کلی از آن یاد می‌کند (هال، ۱۳۹۰: ۱۲۵).

بنتلی و همکاران با نظر به آرمان‌های اجتماعی-فرهنگی و سیاسی، بر این باورند که: «محیط مصنوع انسان ساخت باید با تقویت فرصت‌های مناسب از طریق به حد اعلا رساندن گزینه‌های قابل عرضه به مردم، یک محیط دموکراتیک برای کاربران فراهم کند» (بنتلی و همکاران، ۱۳۹۱: ۴) و چنین مکان‌هایی را پاسخده می‌خوانند که بایستی دارای نفوذپذیری، گوناگونی، خوانایی، انعطاف‌پذیری، مناسبت بصری، غنای حسی و رنگ تعلق باشند (بنتلی و همکاران، ۱۳۹۱: ۱۰). در مقیاس‌های مختلف از نیمه‌خصوصی تا عمومی، برقراری روابط جمعی در سطح کاربران یک محیط، بیانگر اجتماع‌پذیری آن است و در کیفیت زندگی افراد موثر است (دانشگرمقدم و همکاران، ۱۳۹۰). همچنین نوع تعاملات اجتماعی در اجتماع‌پذیر بودن محیط‌ها بسیار موثر است. الکساندر و همکارانش بیان می‌کنند در قابلیت اجتماع‌پذیری، مردم تمایل دارند در یک محیط گرد هم جمع شوند و تعاملات اجتماعی به صورت رسمی و غیررسمی در میان آنان برای فعالیت‌های روزانه یا مقطعی روی دهد که به مرور سبب ایجاد الگوهای رفتاری می‌گردد و به رشد فردی و تحکیم پیوندهای اجتماعی در مکان کمک می‌کند (Alexander et al., 1968). گارلینگ و همکاران با جستجوی یک مدل مفهومی برای ارزیابی پس از بهره‌برداری بیان می‌کنند انگیزه افراد برای استفاده از یک فضای عمومی به نوع فعالیت‌ها و پرده‌های پشت سر هم قرارگیری فعالیت‌ها در آن فضا باز می‌گردد و متغیرهایی از جنس تنظیمات فیزیکی برای حضور افراد دارد که چنین خصلت‌هایی دارند: ۱- درجه تفاوت، ۲- اتصال بصری به محیط و ۳- درجه پیچیدگی زمینه برای خوانایی و مسیریابی (Garling et al., 1986). دانشپور و چرخچیان اجتماع‌پذیری را یکی از مهمترین ویژگی‌های فضاهای عمومی برای ایجاد فرصت‌های لازم جهت تعاملات اجتماعی برمی‌شمرند و وجود این امر را سبب ارتباط قوی‌تر مردم با مکان‌ها قلمداد می‌کنند. آن‌ها می‌افزایند که کیفیت اجتماع‌پذیر بودن محیط با تعیین میزان حضور گروه‌های مختلف اجتماعی در یک مکان و شکل‌گیری زندگی اجتماعی در ساعات مختلف شبانه روز قابل ارزیابی است. آن‌ها سه عامل "فعالیت و کاربری"، "دسترسی و ارتباط" و "تصویر ذهنی و آسایش فیزیکی" را از عوامل موثر بر میزان اجتماع‌پذیری محیط احصا می‌نمایند و در عامل اول که فعالیت است به دو دسته فعالیت‌های اجباری و اختیاری قائل هستند (دانشپور و چرخچیان، ۱۳۸۶). دهناد و همکاران در مولفه‌های موثر بر ارتقای اجتماع‌پذیری محیط، میزان توفیق فضاهای جمعی در ویژگی اجتماع‌پذیری را به میزان استفاده از یک مکان و حضور انسان در آن وابسته می‌دانند و در این راستا به هفت شاخصه رسیده‌اند: ایمنی و امنیت، انعطاف‌پذیری، نفوذپذیری، فعالیت‌پذیری، تعامل اجتماعی، هویت مکان و ادراک محیط (دهناد و همکاران، ۱۳۹۹). در جمع‌بندی مقوله اجتماع‌پذیری، بایستی بیان کرد قابلیت است برای حضور موثر و تعاملی افراد در میان جمعی از انسان‌ها که بر اساس نوع مکان، مولفه‌های متعددی در ارزیابی آن دخیل هستند. به عنوان مثال، مولفه‌های اجتماع‌پذیری مساجد محلی بر اساس این سه عامل بیان شده‌اند: « مکانیایی، تلفیق کاربری مسجد با سایر کاربری‌های عمومی، تداوم زمانی استفاده از مسجد» (سجادزاده و همکاران، ۱۳۹۵) همچنین در رصد اجتماع‌پذیری، نوع فعالیت‌ها، تراکم آن‌ها و تمرکز آن‌ها مد نظر است (رجبی و همکاران، ۱۳۹۸). با توجه به تمرکز تحقیق حاضر بر مصداق اجتماع‌پذیری در فضاهای باز دانشگاهی که امکانی برای تجدید قوا و تعاملات کمتر رسمی با گروه دوستان دانشجویی و همچنین «روابط اجتماعی از پیش تعیین نشده» (Hanan, 2013) هستند، در ادامه به مرور سابقه موضوع در این راستا پرداخته خواهد شد. اهمیت این امر به طبیعت آموزش که امری اجتماعی است باز می‌گردد (لسان، ۱۳۹۹). تئوری "دانشگاه باز" برای توسعه مرادفات اجتماعی بود تا دانشجویان را برای حضور فعال و بانشاط در جامعه تربیت کند (Dober, 2000). با نزدیک شدن به ایده دانشگاه باز، ایده‌های متعدد دیگری نیز در این راستا بیان شدند مانند دانشگاه به مثابه یک محله یا همچون یک شهر یا نظریه «دهکده آموزشی» (اخوت، ۱۳۸۲). به پیروی از چنین نظریاتی، غروی بر اساس دیدگاه لینچ درباره شکل خوب شهر معیارهای سرزندگی، معنی، تناسب و دسترسی را برای ارزیابی کیفی مجموعه پردیس دانشگاهی دانشگاه تهران استخراج نمود (غروی، ۱۳۸۷). به این ترتیب چنین فضاهایی بایستی دارای شرایط محیطی باشند که امکان ارتقای تعاملات اجتماعی را میان کاربران دانشگاهی اعم از دانشجویان، استادان، کارمندان و دیگر مراجعه‌کنندگان فراهم نمایند؛ به ویژه تعاملاتی که در مثلث ارتباطی دانشجو-محیط-استاد (حیدری و فرهادی، ۱۳۹۷) می‌تواند شکل بگیرد و تقویت گردد.

ابوغزه بیان می‌کند فضاهای باز دانشگاهی محصورشده بین ساختمان‌ها، نقاط عاطفی همچون فرارگاه‌های رفتاری برای رفتارهای هر روزه دانشجویان هستند (Abu-Ghazze, 1999). بر اساس تحقیقات در روانشناسی محیط، وجود عناصر طبیعی، تاثیر به‌سزایی در کاهش استرس، آرامش خاطر، تنفس و تفریح کاربران دارد. در این راستا نظریه کاهش استرس (Ulrich, 1983; Ulrich et al., 1991) و

نظریه تمدد قوای ذهنی (Kaplan and Kaplan, 1989; Kaplan, 1995) مبین این تاثیر هستند. در بحث تاثیر فضای باز دانشگاهی دارای عناصر طبیعی بر آرامش بخشی به دانشجویان، تحقیقاتی صورت گرفته است. برای مثال در دو حیاط رسولیان و مرتاض از مجموعه حیاط‌های دانشکده هنر و معماری یزد، پژوهشی انجام شده است که بیان می‌کند دو حیاط نامبرده به لحاظ داشتن عناصر طبیعی آبی‌فام و سبزمفام در آرامش ذهنی دانشجویان تاثیر دارند و دانشجویان برای تمدید قوای ذهنی و کاهش استرس در چنین فضاهای باز دانشگاهی حضور مرتب دارند (Amirbeiki and Khakighasr, 2020). در پژوهش دیگری که در پردیس دانشگاه هنر تبریز انجام شده است بیان می‌شود ارتباط با طبیعت و اجتماع پذیر بودن محیط‌های باز دانشگاهی تاثیر به‌سزایی در میزان رضایت دانشجویان هنر از محیط‌های دانشگاهی خود دارد (Khaleghi Moghaddam & Bagheri, 2012). از آنجا که هر چه شرایط مناسب‌تر باشد، کاربران حضور پایدارتری در فضاها خواهند داشت، لذا موضوع اجتماع‌پذیری فضاهای باز دانشگاهی با بحث آسایش و آرامش ذهنی کاربران، ارتباطی مستقیم خواهد داشت.

ابوغزه با مطالعه موردی فضای باز دانشگاهی در عمان، کیفیت محیط‌های باز دانشگاهی را در فراهم‌شدن سه دسته از ویژگی‌ها می‌بیند: کیفیت‌های فیزیکی-اکولوژیکی که متوجه ویژگی‌های طبیعی محیط است، کیفیت‌های رفتاری-عملکردی که متأثر از زیرساخت‌های فیزیکی و رفتار افراد است و کیفیت‌های بصری و زیبایی‌شناسی که مبتنی بر حس بینایی است. از نظر او، سومین دسته از کیفیت‌ها مهم‌ترین دسته هستند. همچنین در دومین دسته، تراکم و میزان راحتی فضاهای نشستن و فراهم بودن امکانات رفاهی از جمله خوردنی و نوشیدنی و درجاتی از تعامل با ساختمان‌ها و فضاهای مجاور از پارامترهای مهم برآورده‌شدن اجتماع‌پذیری محسوب می‌شوند. وی می‌افزاید تنها برخی رفتارها و فعالیت‌ها در زمره فعالیت‌های دانشگاهی در فضاهای باز آموزشی معنادار هستند و لذا طیف فعالیت‌ها در چنین فضاهایی مانند سایر فضاهای عمومی گسترده نیست (Abu-Ghazze, 1999). سرابی و بهرامی حضور کاربران دانشگاهی را در فضاهای باز اجتماع‌پذیر مورد بررسی قرار داده‌اند و دریافته‌اند که حس تعلق کاربران به چنین فضاهایی تحت تاثیر مدل دوسویه اجتماعی-فضایی است و فاکتورهای موثر بر این امر عبارتند از: فضای فیزیکی، فعالیت‌ها، آب و هوا، مناظر و منظر، خلوت، اثاثیه و مبلمان فضا، فضاهای مجاور برای جمع شدن افراد (Sarabi & Bahrami, 2019). صالحی‌نیا و معماریان در پژوهشی که به بررسی فاکتورهای موثر در بهبود شرایط محیطی فضاهای عمومی دانشگاهی در نمونه موردی دانشگاه علم و صنعت ایران پرداخته است به این نتیجه رسیده‌اند تاثیر و تاثر دو عامل فضایی-کالبدی و روانشناسانه-اجتماعی است که به عنوان اجزایی از محیط و کاربران سبب تقویت همزمانی، هماهنگی و سازگاری کالبد فضا و رفتارهای فردی می‌شود و قابلیت‌هایی مستقیم و غیرمستقیم در اجتماع‌پذیری فضا دارد. آن‌ها فاکتورهای اجتماع‌پذیری را چنین تبیین می‌نمایند: خصوصیات فیزیکی کالبدی فضا به ویژه عناصر پویای فضا، موقعیت قرارگیری فضای عمومی دانشگاهی در کل مجموعه، همزمانی و سازگاری میان قابلیت‌های فضا و رفتارهای فردی-اجتماعی (Salehinia & Memarian, 2012).

تاجر و همکاران، درباره فاکتورهای اجتماع‌پذیری دانشگاه بوعلی بیان می‌کنند ویژگی‌های روانی-اجتماعی کاربران بیشترین تاثیر و ویژگی‌های کالبدی محیط عمومی، کمترین تاثیر را دارند اما همبستگی مستقیمی میان فعالیت‌های مرتبط با محیط و امکان جاری شدن آن‌ها در فضاهای دانشگاهی با دو فاکتور بیان شده وجود دارد که بسیار در اجتماع‌پذیری موثر است (Tajer et al., 2016). حمزه‌نژاد و قلیچی با بررسی اجتماع‌پذیری در پارک‌های درون دانشگاهی دانشگاه علم و صنعت، شاخصه‌های افزایش اجتماع‌پذیری را چنین بیان می‌کنند: «طبیعت و درختان، نشانه‌ها مانند تابلوهای اطلاع‌رسانی، خدمات جانبی و وجود آب در فضای کالبدی، اندازه فضا و محدود نبودن آن مانند گستردگی دید، خلوتی جان فضا و ایجاد خلوت برای دید، دور بودن قلمروها از نوار حرکتی» (حمزه نژاد و قلیچی، ۱۳۹۷). گلچین و همکاران با ارزیابی کیفیت بصری فضاهای باز دانشگاهی در سیستان و بلوچستان به این نتیجه رسیده‌اند که توجه به پوشش گیاهی و نیاز به تامین سایه در برابر آفتاب به عنوان مهم‌ترین عامل منظرساز در محوطه‌های دانشگاهی در اقلیم‌های گرم است و تکراری نبودن فضاها کمک شایانی به استقبال از آن‌ها می‌کند. همچنین از نگاه کاربران انسجام بصری محیط‌های باز دانشگاهی و وجود امکانات رفاهی برای بهره‌برداران اهمیت دارد (گلچین و همکاران، ۱۳۹۱).

در مرور زیرساخت‌های اجتماع‌پذیری از آنجا که یافته ابوغزه ناظر بر سه دسته کیفیت‌های "فیزیکی-اکولوژیکی"، "رفتاری-عملکردی" و "بصری-زیبایی‌شناختی" در فضاهای باز دانشگاهی موارد متعددی را پوشش می‌دهد، می‌تواند به عنوان چارچوب فکری زیردست قرار بگیرد و باقی نظرات در این دسته‌بندی جذب یا افزوده گردند (جدول ۱). برخی از شش شاخصه کیفی جدول ۱ قابل تفکیک به دو دسته عینی و ذهنی و یا ترکیبی از آن دو هستند آنچنان‌که، لطافتی و انصاری در شناسایی عوامل موثر بر کیفیت‌های جمعی مکان و حس تعلق بیان کرده‌اند: «مؤلفه‌های عینی با معیارهای کالبدی به پیدایش قرارگاه‌های رفتاری می‌انجامد و مؤلفه‌های ذهنی با تصاویر ذهنی فردی و جمعی به پیدایش خاطره انگیزی مکان می‌انجامد» (لطافتی و انصاری، ۱۳۹۸).

جدول ۱- تقریب اولیه به دسته‌بندی شاخصه‌های مترتب بر اجتماع‌پذیری فضاهای باز دانشگاهی بر اساس آرای صاحب‌نظران

شاخصه‌ها	کدهای بیان شده از سوی صاحب‌نظران و محققان
فیزیکی-اکولوژیکی	سرای و بهرامی (۲۰۱۹): فضای فیزیکی، آب و هوا، انابیه و میلمان فضا / خلقی و باقری (۲۰۱۲) / دانشپور و چرخجیان (۱۳۸۶): نامین آسایش فیزیکی / دهناد و همکاران (۱۳۹۹): ایمنی / صالح‌نیا و معماریان (۲۰۱۲): خصوصیات کالبدی فضا به ویژه عناصر بویایی فضا، همزمانی و سازگاری میان قابلیت‌های فضا/ تاجر و همکاران (۲۰۱۶) و ویژگی‌های کالبدی محیط عمومی / حمزه‌نژاد و قلیچی (۱۳۹۷): حضور طبیعت و درختان و آب / گلچین و همکاران (۱۳۹۱): عناصر سایه‌ساز به عنوان منظر در فضاهای باز دانشگاهی در اقلیم گرم
رفتاری-عملکردی	هال (۱۹۸۲): قابلیت‌های محیطی موجه تعاملات اجتماعی افراد در محیط‌های اجتماع‌پذیر / هالان (۲۰۱۳): روابط اجتماعی از پیش تعین نشده دانشجویان / بنتلی و همکاران (۱۳۹۱): حد مطلوبی از گوناگونی فعالیت‌ها/ سرایی و بهرامی (۲۰۱۹): فعالیت‌ها / غروی (۱۳۸۷): سرزندگی، دسترسی / دانشپور و چرخجیان (۱۳۸۶): فعالیت و کاربری، دسترسی و ارتباط/ دهناد و همکاران (۱۳۹۹): انعطاف‌پذیری، فعالیت‌پذیری، تعامل اجتماعی/ صالح‌نیا و معماریان (۲۰۱۲): رفتارهای فردی-اجتماعی / حمزه‌نژاد و قلیچی (۱۳۹۷): نشانه‌ها، خدمات جانبی-رفاهی / مرادی و قمری (۲۰۱۱): تماس چهره به چهره
بصری-	گارلینگ (۱۹۸۶): اتصال بصری به محیط / بنتلی و همکاران (۱۳۹۱): فضای حسی و نفوذپذیری بصری / سرایی و بهرامی (۲۰۱۹): منظر / غروی (۱۳۸۷): تناسب / دانشپور و چرخجیان (۱۳۸۶): تصویر ذهنی
زیبایی‌شناختی	گارلینگ (۱۹۸۶): درجه تفاوت با زمینه، درجه پیچیدگی زمینه برای خوانایی و مسیریابی / کاسنال (۱۹۹۵): اهمیت بنسٮ فرهنگ زمینه / دایر (۲۰۰۰): تئوری دانشگاه باز / اعوت (۱۳۸۲): دانشگاه به مثابه محله / سرایی و بهرامی (۲۰۱۹): فضاهای مجاور برای جمع‌شدن افراد / دهناد و همکاران (۱۳۹۹): امنیت/ صالح‌نیا و معماریان (۲۰۱۲): موفقیت قرارگیری فضای عمومی دانشگاهی در کل مجموعه/ گلچین و همکاران (۱۳۹۱): تکراری نبودن فضا
معنایی	غروی (۱۳۸۷): معنی / دهناد و همکاران (۱۳۹۹): هویت مکان
روایی-اجتماعی	لورویچ (۱۹۸۳): کاهش استرس کاربران / کاپلان هال (۱۹۸۹) و (۱۹۹۵): تمدد قوای ذهنی کاربران/ مارکوس و فرانسسیس (۱۹۹۸): امنیت اجتماعی / هال (۱۳۹۰): سازگاری و تجانس افراد / بنتلی و همکاران (۱۳۹۱): رنگ تعلق / النسن (۱۳۹۵): قلمرو / تاجر و همکاران (۲۰۱۶): ویژگی‌های روانی-اجتماعی کاربران / خالقی و باقری (۲۰۱۲): تأمین آرامش‌ذهنی کاربران، رضایت از فضا/ امیریکی و خاکی‌قصر (۲۰۲۰): آرامش بخشی به کاربران / خدیری و فرهادی (۱۳۹۷): مثلث ارتباطی دانشجو-محیط-استاد

۳- روش‌شناسی پژوهش

در انواع مدل‌های ارزیابی کیفی مکان و قابل‌تعمیم به مقوله اجتماع‌پذیری، روش‌ها بر پنج مدل مفهومی اکولوژیکی، زیبایی‌شناسانه، مبتنی بر فرایند ذهنی^۱، روانشناسانه^۲ و پدیدارشناسانه استوار است که مبنای جمع‌آوری داده‌ها و تحلیل آن‌ها را در مدل اول، دوم و سوم معطوف به نظر متخصصان و دو مدل مفهومی روانشناسانه و پدیدارشناسانه را مبتنی بر بازخوردهای عموم از تعامل با مکان است (Daniel & Vining, 1983: 44-72). آتا، مدل پدیدارشناسانه را متفاوت از سایرین و متکی بر ادراک اشخاص از آنچه زیسته‌اند و پیشینه ذهنی‌شان و همچنین خاطراتی که دارند می‌داند؛ زیرا به ادراک یک کُل دست می‌یابد که جمع جبری میان اجزا نیست و تحقیق را به سوی قضاوت درباره جنبه‌های اصلی کیفیت‌های محیط رهنمون می‌سازد (Ohta, 2001). تاکید بر بُعد پدیدارشناسانه سبب می‌شود اتصال به زمینه قوی‌تر از سایر مدل‌ها باشد و در نتایج تاثیر بگذارد. دو مدل روانشناسانه و پدیدارشناسانه در عین فصل مشترک داشتن در وجه اجتماعی، تفاوت‌هایی دارند: در مدل روانشناسانه واکنش‌های فیزیولوژیکی-عاطفی افراد پس از درگیرشدن حواس مخاطبان با محیط، مورد سنجش قرار می‌گیرد (واعظی، ۱۳۹۷) درحالی‌که مدل پدیدارشناسانه متکی بر بازخوردهای افراد، از تفسیرهایشان از مکان است و از شگردهای مصاحبه عمیق بر اساس پرسشنامه‌های شفاهی از تجربه زیسته افراد بهره می‌برد (Daniel & Vining, 1983: 72). آونین بر مبنای تاکید بر نگاه مخاطبان به کیفیت محیط، مدل ترجیحات عمومی^۴ را مطرح می‌کند که تلفیقی از ادراک ذهنی و تفسیری است و در برگیرنده اجماع نظر عمومی مخاطبان محیط است (Unwin, 1975). دنیل و واینینگ ذکر می‌کنند تاکیدات و ترجیحات افراد را به ندرت می‌توان میانگین نمود مگر آنکه با فراوانی و پُر تکرار باشند. همچنین آن‌ها بیان می‌کنند این روش برای مکان‌های خاص و در نواحی متعددی بسیار مورد استقبال بوده‌است (Daniel & Vining, 1983: 73). شناخت زمینه، شیوه حضور و زندگی کاربران در محیط برای ارزیابی اجتماع‌پذیری (دانشگرمقدم و همکاران، ۱۳۹۰) تاکید دارد. تحقیق حاضر با در نظر گرفتن چارچوب فوق، در زمینه منحصر به فرد دانشکده هنر و معماری یزد و فضای باز دانشگاهی آن که یک حیاط سنتی است بر مبنای تجربه زیسته کاربران و بازخوردهای آنان از حیاط علیین، مطالعات میدانی در دو زیربخش پیمایشی اول و دوم تدارک دیده‌است. شگردهای دریافت بازخوردهای کاربران پرسشنامه‌های باز و بسته نوشتاری و تصویری است. علاوه بر آن در هنگام حضور محققان در مکان حیاط، از برخی رویدادهای مرتبط با اجتماع‌پذیری عکاسی شده است و همچنین یادداشت‌برداری‌هایی از وقایع انجام شده‌است. محتوای پرسش‌ها بر عوامل سه‌گانه زمان، مکان و فعالیت (رویداد) مستقر است که در دو موقعیت قبل و بعد از پوشش سنجیده می‌شود. بخش پیمایشی اول متناسب با گروه هدف دانشجویان و بخش پیمایشی دوم با گروه هدف استادان دانشکده هنر و معماری در معرض پرسش قرار گرفته‌است.

۳-۱- بخش پیمایشی اول

پس از اتمام کار ساخت و نصب پوشش متحرک چوبی در خرداد ماه ۱۳۹۸، پرسشنامه شماره ۱ میان ۳۲ تن از دانشجویان دانشکده به صورت تصادفی توزیع شد (جدول ۲). بازخوردهای پاسخ دهندگان در قالب ۲۵ پرسشنامه پُر شده ظرف دو هفته جمع‌آوری شد. در این مقطع زمانی، حوض شیشه‌ای نورگیر کتابخانه و کف حیاط و چهار نورگیر بیرون زده از کف به حالت قبل بود و میلمان جدیدی افزوده نشده بود.

جدول ۲- سوالات پرسشنامه شماره ۱

ردیف	سوالات بسته
۱	در زمانی که در دانشکده حضور دارید، چند بار در هفته گذر شما به حیاط علیین می‌افتد؟
۲	آیا حیاط علیین را به عنوان حلقه عبوری جایگزین دیگر مسیرها می‌کنید؟
۳	حضور شما در این حیاط بیشتر از روی اجبار فعالیت‌های موجود در مجاورت این حیاط است یا اختیاری؟
۴	از این حیاط بیشتر به عنوان مسیر استفاده می‌کنید یا مقصد؟
۵	آیا اغلب با دوستانتان در این حیاط جمع می‌شوید؟
۶	به نظر شما؛ اجتماع پذیری حیاط علیین در کدام حالت قبل یا بعد از پوشش بیشتر است؟
۷	الف- آیا حیاط علیین قبل از پوشش به عناصری برای ارتقای کیفیت فضایی نیاز داشت؟ ب- اگر بله، عناصر مد نظر را بیان کنید.
۸	آیا به نظر شما کیفیت فضایی این حیاط به واسطه پوشش آن ارتقا یافته است؟
۹	فکر می‌کنید کدامیک از دو تصویر ذهنی قبل و بعد از پوشش بیشتر در خاطرات شما بماند؟
۱۰	اگر حیاط اصلی خانه رسولیان به اندازه ۱۰/۱۰ در ذهن شما بماند، این حیاط چقدر در ذهن شما ماندگار است؟
۱۱	آیا پوشش تازه با حیاط قرابت دارد؟
۱۲	نقش سایه‌ها بعد از پوشش حیاط؛ در نسبت با حیاط چگونه است؟
سوالات باز	
۱	لطفا حیاط علیین (در دو حالت قبل و بعد از پوشش) و حیاط اصلی رسولیان را با یکدیگر مقایسه نمایید.
۲	فعالیت‌های مجاور یا درون حیاط علیین چیستند و کدامیک در اجتماع پذیری این حیاط موثرند؟
۳	چه تصویر ذهنی از توصیفی از حیاط علیین قبل و بعد از افزونه پوشش آن داشتید؟ (می‌توانید بکشید یا بنویسید یا هر دو)

سوال تصویری

۱ در چه زمان و در چه مکانی از حیاط علیین چه فعالیتی را انجام می‌دهید؟ (لطفا با علامت‌ها در پلان‌ها در حالت قبل و بعد از پوشش علامت بزنید.)

در موقعیت قبل از پوشش	فعالیت‌ها	مکان	زمان	فعالیت‌ها	در موقعیت بعد از پوشش
		*	۸-۱۰		
		●	۱۰-۱۲		
		○	۱۲-۱۴		
		◐	۱۴-۱۶		
		+	۱۶-۱۸		

جدول ۳- اطلاعات دموگرافیک دانشجویان شرکت‌کننده در بخش پیمایشی اول

متغیر	رده بندی	تعداد کل (۲۵ نفر)	درصد کل (۱۰۰٪)
رشته تحصیلی	مهندسی	۱۹	۷۶٪
	هنرهای تجسمی	۲	۸٪
	شهرسازی	۴	۱۶٪
دوره تحصیلی	کارشناسی ارشد	۱۴	۵۶٪
	دکتری	۳	۱۲٪
سالهای حضور در دانشکده	کمتر از یکسال	۵	۲۰٪
	بین ۱-۳ سال	۱۰	۴۰٪
	بین ۳-۵ سال	۵	۲۰٪
	بین ۵-۱۰ سال	۳	۱۲٪
جنسیت	زن	۱۲	۴۸٪
	مرد	۱۳	۵۲٪
مشارکت در ساخت پوشش حیاط علیین	بله	۴	۱۶٪
	خیر	۱۹	۷۶٪
	مستحق	۲	۸٪
درصد از کل مشارکت‌ها	درصد ساخت پوشش حیاط	درصد از کل مشارکت‌ها	
بله	۱۷ (نفر)	۹۰٪	
خیر	-	-	
مستحق	۳ (نفر)	۱۰٪	

۲-۳- بخش پیمایشی دوم

پس از حدود دو سال بهره‌برداری از پوشش، پرسشنامه شماره ۲ به صورت برخط با استادان دانشکده در میان گذاشته شد و ۱۳ پاسخ در مدت یک‌ماه دریافت شد. ۶۱٪ پاسخ‌دهندگان را استادان گروه معماری، ۲۳٪ را استادان گروه شهرسازی و ۱۶٪ را استادان گروه هنرهای تجسمی تشکیل داده‌اند (جدول ۴). در این زمان نورگیرهای کف حیاط حذف شده و مساحت در اختیار کف حیاط افزایش یافته بود. حوض شیشه‌ای در جای قبلی خود بازسازی شده بود. میز و صندلی‌هایی برای صرف چاشت و ناهار و عصرانه، در حیاط چیده شده بود (تصویر ۲).

تصویر ۲- کف و چیدمان حیاط علیین بعد از افزونه پوشش، ماخذ: نگارندگان

جدول ۴- پرسشنامه شماره ۲: پرسش از استادان دانشکده

ردیف	سوالات
۱	لطفا حیاط علیین را در دو حالت قبل و بعد از افزونه پوشش مقایسه و نقد نمایید. (به لحاظ کالبدی، محتوای رفتاری کاربران، عناصر طبیعی، اجتماع‌پذیری و ...)
۲	در مدتی که پوشش به حیاط افزوده شد و هنوز شرایط همه‌گیری کرونا آغاز نشده بود، اجتماع‌پذیری این حیاط در کدام حالت بیشتر بود؟
۳	اجتماع‌پذیری در فضاهای باز دانشگاهی، چه کلیدواژه‌ها، فعالیتها و کیفیت‌های فضایی را در ذهن شما روشن می‌نماید؟
۴	مواردی که در ارزیابی با سوال ۳ بیان نمودید، بیشتر متوجه کدام کاربران است؟
۵	اجتماع‌پذیری حیاط علیین به عنوان یک فضای باز دانشگاهی، تابع چه پارامترهایی است؟ در کدام پارامترها، قوت و در کدام ضعف دارد؟
۶	ایا حیاط علیین، چه با پوشش و چه بدون پوشش، اساسا حیاط اجتماع‌پذیری است؟ (در مقایسه با سایر حیاط‌های دانشکده)
۷	ایا به نظر شما کیفیت فضایی این حیاط به واسطه پوشش آن ارتقا یافته است؟
۸	چه تصویر ذهنی از حیاط قبل و بعد از پوشش آن داشتید؟
۹	فکر می‌کنید کدامیک از این دو تصویر بیشتر در خاطرات شما ماندگار است؟ این ماندگاری به چه علت است؟
۱۰	نقش سایه‌ها بعد از پوشش حیاط در نسبت با حیاط چگونه است؟ اگر به گزینه اول یا دوم اشاره کرده اید، کدامیک در اولویت اند؟
۱۱	ایا پوشش تازه با حیاط قرابت دارد؟
۱۲	ایا مشارکت دانشجویان در ساخت پوشش متحرک، سبب شده است حس تعلق شما به حالت فعلی حیاط افزایش یابد؟
۱۳	ایا حس تعلق دانشجویان نسبت به آن حیاط پس از مشارکتشان در ساخت پوشش، افزایش یافته‌است؟

۴- یافته‌ها

۴-۱- محصول بخش پیمایشی اول

با رجوع به جدول ۵ موارد زیر قابل بیان است: در حالت بعد از پوشش، مراجعات اغلب دانشجویان به حیاط، حداقل یک‌بار بیش از پیش شده و درصد بیشتری از آنان حیاط را جایگزین مسیرهای دیگر می‌نمایند. بیشتر آنان هم از روی اجبار و هم اختیار به حیاط مراجعه می‌کنند درحالی که قبل از آن درصد بیشتری از روی اجبار به حیاط مراجعه می‌نمودند. بیشتر دانشجویان حیاط را به عنوان مسیر و مقصد ارزیابی می‌کنند درحالی که تعداد بیشتری از آنان، حیاط قبلی را به مثابه صرفا مسیر تلقی می‌نمودند. دانشجویانی که اغلب با دوستانشان در این حیاط جمع می‌شوند در حالت بعد از پوشش بیشتر از حالت قبل از پوشش‌اند. اغلب دانشجویان بیان کرده‌اند که اجتماع‌پذیری حیاط بعد از پوشش بیشتر شده‌است. ۸۴٪ از پاسخ‌دهندگان بیان کرده‌اند که حیاط قبل از پوشش به عناصری برای ارتقای کیفیت نیاز داشت و بیشترین عنصر مد نظرشان سایه بوده‌است. تعداد قابل توجهی از پاسخ‌دهندگان ابراز می‌کنند که با افزوده شدن پوشش بر حیاط، کیفیت حیاط با درجه متوسط ارتقا یافته‌است و هیچ‌یک از پاسخ‌دهندگان نظرشان بر این نیست که کیفیت‌های حیاط با وجود پوشش تنزل یافته‌است.

جدول ۵- پاسخ‌های دانشجویان در سوالات بسته در پرسشنامه ۱: نقاط ۱ تا ۲۵ روی محیط بیرونی نمودارها، بیانگر شماره پاسخ‌دهندگان است و مدارها از داخل به بیرون به ترتیب معرف از گزینه ۱ تا آخرین گزینه هر سوال است. رنگ نارنجی برای بعد از پوشش و رنگ آبی برای قبل از پوشش است. رنگ سبز برای پاسخ سوالاتی است که نیاز به تفکیک پاسخ در قبل و بعد از پوشش نداشته‌اند.

شماره سوال و گزینه‌های پاسخ	نمودار پاسخ‌ها	شماره سوال و گزینه‌های پاسخ	نمودار پاسخ‌ها	شماره سوال و گزینه‌های پاسخ	نمودار پاسخ‌ها
۱ ۱- هیچ‌وقت ۲- یکبار ۳- ۲ تا ۳ بار ۴- چهار بار ۵- تا پنج بار ۶- بیش از پنج بار		۳ ۱- اخیر ۲- اختیاری ۳- هر دو		۳ ۱- بله ۲- خیر	
۲ ۱- مسیر ۲- سقف ۳- هر دو		۵ ۱- بله ۲- خیر		۴ ۱- بیشتر ۲- متوسط ۳- کمتر	
۶ ۱- تصویر ۲- نقش قبل از پوشش ۳- تصویر ۴- نقش بعد از پوشش		۷ ۱- خیلی زیاد ۲- زیاد ۳- متوسط ۴- کم ۵- خیلی کم ۶- کمترین ۷- بیشتر		۸ ۱- کلاه ۲- پنجره ۳- سایه ۴- بیشتر ۵- کمتر ۶- نورپردازی ۷- سایر	
۱۲ ۱- ضرورت اقلیمی ۲- کنترل ۳- گنبد ۴- زوایای ۵- سسپتی ۶- مصالح ۷- عایق ۸- انبساطی		۱۱ ۱- خیلی زیاد ۲- زیاد ۳- کم ۴- متوسط ۵- خیلی کم ۶- کمترین ۷- بیشتر		۱۰ ۱- ۱ ۲- ۲ ۳- ۳ ۴- ۴ ۵- ۵ ۶- ۶ ۷- ۷ ۸- ۸ ۹- ۹ ۱۰- ۱۰ ۱۱- دیگر	
۱۳ ۱- ضرورت اقلیمی ۲- کنترل ۳- زوایای ۴- عایق ۵- مصالح ۶- سسپتی ۷- گنبد ۸- انبساطی		۱۴ ۱- ضرورت اقلیمی ۲- کنترل ۳- زوایای ۴- عایق ۵- مصالح ۶- سسپتی ۷- گنبد ۸- انبساطی			

۸۴٪ از پاسخ‌دهندگان تصویر ذهنی بعد از پوشش را ماندگار در خاطرات خود دانسته‌اند. امتیازی که پاسخ‌دهندگان به حیاط علیین در مقایسه با حیاط رسولیان می‌دهند در حالت قبل از پوشش به میانگین ۰.۳ نزدیکتر است درحالی‌که پس از پوشش، عدد مذکور به حدود ۰.۷ نزدیکتر است. در پاسخ به آن که آیا پوشش تازه با حیاط قرابت دارد، ۶۸٪ پاسخ‌دهندگان «خیلی زیاد» را بیان می‌کنند و هیچ‌یک گزینه خیر و یا با هم در تناقض هستند را انتخاب نمی‌کنند. حدود ۶۸٪ از پاسخ‌دهندگان وجود پوشش را مکمل زیبایی حیاط و با فاصله کمی از آن ۶۰٪ از افراد، ضرورت اقلیمی را علت وجود پوشش برای حیاط می‌دانند. اکثر مخاطبان بیان می‌کنند که ضرورت اقلیمی در اولویت اول و تکامل زیبایی در اولویت دوم قرار دارد. البته عده قلیلی از مخاطبان هر دو عامل را دارای یک اولویت می‌دانند.

جدول ۶ حاکی از آن است که در نزد اغلب دانشجویان، حیاط علیین به لحاظ وجود پوشش گیاهی، تنوع در جداره‌ها، تناسبات و محصوریت و اجتماع‌پذیری فاصله بسیاری با حیاط اصلی رسولیان دارد. اکثریت قریب به اتفاق دانشجویان، حیاط رسولیان را برای عبور و مکث توصیف می‌کنند درحالی‌که حیاط علیین را با خصوصیت عبوری بودن آن می‌شناسند. البته نظرات حاکی از آن است که پس از پوشش، حیاط علیین به خصلت خود که عبوری بودن است بسنده نکرده و گاهی محل استراحت و توقف هم می‌شود. مضاف بر آن، متفاوت بودن تامین سایه در حیاط علیین نسبت به حیاط اصلی رسولیان برای مخاطبان نکته‌ای است که از آن یاد می‌کنند. رویداد-فعالیت‌هایی همچون صرف غذا،

گپ‌زدن با دوستان، دیدن آسمان، آمد و رفت به حیاط‌های مجاور حیاط علیین، عبور و توقف در حیاط و نشستن روی نیمکت‌ها با وجود پوشش، بیش از گذشته شده‌اند. از سوی دیگر، رویدادهایی همچون توجه به عناصر حیاط علیین، خلوت‌گزینی در حیاط، دیدن آسمان از لابه‌لای پوشش متحرک، ادراک سایه‌ها و جذب دیدن سایه‌ها از جمله رویدادهایی هستند که پس از پوشش امکان وقوع یافتند.

جدول ۶- تعدادی از پاسخ‌های پرتکرار دانشجویان در سوال ۱ (مقایسه حیاط علیین و حیاط رسولیان) از سوالات باز پرسشنامه ۱

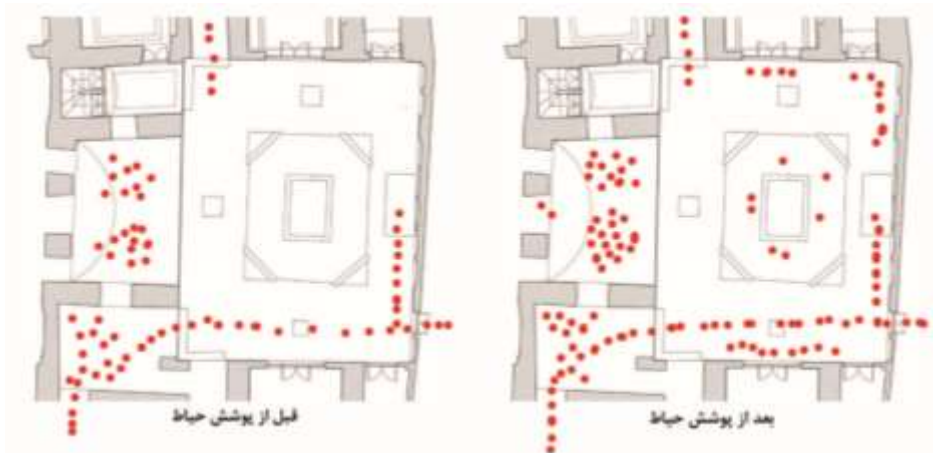
ردیف	دیدگاهها نسبت به حیاط علیین قبل از پوشش در نسبت با حیاط اصلی رسولیان	دیدگاهها نسبت به حیاط علیین بعد از پوشش در نسبت با حیاط اصلی رسولیان
۱	گرم و کم‌اقلیمی، کمیود خام‌لر - کمیود فضای سبز و آب	سایه دار شدن و اقلیمی بودن - خنک بودن - زیبا بودن، داشتن آرسی در سقف هنوز هم فضای حیاط رسولیان چیز دیگریست.
۲	حیاط علیین در نسبت با حیاط رسولیان، بی حال است و حیاط رسولیان بسیار با صفاست.	فاوتها همچنان وجود دارد.
۳	چهاره‌های متفاوت - عملکرد متفاوت	حالا محلی با حس مکان قوی‌تر و انتخاب به عنوان محل نشستن و وقت گذراندن بازی سایه‌ها - طرح اندازی سایه و روشن بر روی دیوارهای خشن
۴	فقط برای عبور به کارگاه و حیاط نارنجستان بود.	حالا هم کوچک است اما به دلیل وجود سایه‌های افزوده شده، دلپذیر شده است.
۵	شبهانی که داشتند هر دو حوض داشتند اما طراوت حوضی رسولیان خیلی متفاوت است.	حالا محل استراحت و توقف هم شده است.
۶	حیاط علیین در مقایسه با حیاط رسولیان کوچک و به دلیل آفتاب شدید، غیرقابل تحمل است.	از پیت تولید سایه گام‌های مثبت برداشته است.
۷	به نسبت حیاط رسولیان که بسیار محل توقف است، این حیاط فقط محل عبور بود.	با آنکه پوشش دارد اما از آنجا که پوشش باز و بسته می‌شود محصوریتش افزوده نشده است.
۸	بمون سایه بود در حالیکه حیاط رسولیان در ایجاد سایه با پوشش گیاهی و ایوان‌ها بسیار موفق است.	الآن تا حدود زیادی دلپذیر و جالب توجه شده است.
۹	با چاره‌هایش محصور بود در حالیکه حیاط رسولیان بازتر است.	حالا بازی با سایه‌ها سبب شده است حس فضایی خوب در مخاطب ایجاد شود.
۱۰	مانند حیاط رسولیان دلپذیر نبود.	حالا نوعی حیات به سراغ این حیاط آمده است.
۱۱	بر خلاف رسولیان که گاهی دچار ازدحام جمعیت می‌شود، این حیاط خلوت بود و سایه کمی داشت.	حالا ایجاد سایه روشن‌ها، تا حدودی جای خالی پوشش گیاهی را جبران کرده است.
۱۲	حیاط رسولیان حیات دارد اما حیاط کتبخانه با این کیفیت بیگانه بود.	حالا ترکیبی از نور و سایه وجود دارد که تعدیل شده است.
۱۳	بر خلاف رسولیان که پوشش گیاهی خیلی خوبی دارد و آدم را تشویق به ماندن می‌کند، عدم وجود پوشش گیاهی در حیاط علیین، ماندن در این حیاط را سخت می‌کرد.	
۱۴	عدم وجود فضای سبز و سایه‌ها بسیار سبب شده بود نور و تابش در حیاط علیین چشم را بزند.	

جدول ۷ بیان می‌کند که ویژگی حیاط قبل از پوشش بیشتر عبوری بوده و تا حدود زیادی داغ و کمتر مناسب اقلیم گرم و خشک بوده‌است. اما با وجود پوشش، این مورد تعدیل شده‌است و از نظر تعداد زیادی از پاسخ‌دهندگان، حیاط بعد از پوشش به جایی برای تامل و ماندن تغییر نموده و حتی هویت جدیدی یافته‌است و سایه‌ها در تحقق این امر نقش مهمی داشته‌اند.

جدول ۷- تعدادی از پاسخ‌های دانشجویان در سوال ۳ (تصاویر ذهنی از حیاط قبل و بعد از پوشش) از سوالات باز پرسشنامه شماره ۱

ردیف	پاسخ	ردیف	پاسخ	ردیف	پاسخ	ردیف	پاسخ
۱	قبل: متروک بعد: با رونق	۲	قبل: کمتر جذاب بعد: جذاب کننده	۳	قبل: عوری بعد: عبور همراه با گاهی توقف	۴	قبل: داغ بعد: با آسایش
۵	قبل: بی روح بود بعد: سایه‌آفتاب آن نمای خوبی ایجاد کرده است.	۶		۷	فضای این حیاط چه قبل و چه بعد از پوشش برای من بیشتر به خاطر حضور دوستانم بوده است.	۸	قبل: بهره‌گیری بیشتر از آسمان و هوای بازتر بعد: بازی سایه‌ها بیشتر شده است اما بهره‌گیری از آسمان کم شده‌است.
۹		۱۰		۱۱	قبل: خسته و کمی زنده بعد: متنوع و هیجان انگیز	۱۲	قبل: حیاط مربع گرم و خام بعد: حضور آرسی مدرن در سقف حیاط
۱۳	قبل: محل گذر بعد: محل تامل	۱۴	قبل: صرفاً جهت رفتن به سقف و کتابخانه از آن استفاده شده‌است. بعد: برای خلوت‌گزینی و با گپ کوتاه با دوستان از آن استفاده می‌کنیم.	۱۵	قبل: فضایی بی‌روح و ناخوشایند بعد: تبدیل گذر به معبر و تبدیل گاه عبور به گاه حضور	۱۶	قبل: گرم، تنها یک گذر بعد: سایه، زیبایی
۱۷	قبل: به عنوان یک حیاط برای من موضوعیت نداشت و صرفاً مسیری حرکتی بود. بعد: حیاط بودن موضوعیت پیدا کرده و به عنوان محلی برای مکث تبدیل شده است.	۱۸	قبل از پوشش: سادگی بعد از پوشش: کج شدن بازی و در هم آمیختگی نور و سایه	۱۹	قبل: محصل عبوری میان چند حیاط بعد: در نگاه اول هیجان انگیز و در نگاه بعدی: تراکم بصری = سایه	۲۰	قبل: خالی از سایه بعد: پر از سایه

بر اساس پاسخ‌هایی که در پرسشنامه ۱ بخش تصویری حاصل آمد بر مبنای مدل "زمان-مکان-رویداد"، گرافی قابل ترسیم است که با موضوع عبور و مکث نسبت مستقیم دارد (تصویر ۳). بر اساس بازخوردها، یکی از نکات حائز اهمیت آن است که جهت عبور برای برخی افراد دو طرفه شده است. به این معنی که اگر قبلاً فقط برای رفت یا برگشت و رسیدن به سایر حیاط‌ها و مقاصد از حیاط علیین استفاده می‌کردند؛ بعد از پوشش، برخی از کاربران از همان مسیر عبوری به صورت بالعکس نیز استفاده می‌کنند. بر اساس گراف می‌توان چنین بیان کرد که استقرار کاربران پرسش‌شونده به صورت منسجم‌تری در حیاط بعد از پوشش صورت می‌پذیرد و نیمکت‌های موجود در حیاط به دفعات بیشتری استفاده می‌شوند. همچنین برای برخی افراد، عبورهای اختیاری به عبورهای اجباری افزوده شده است.

تصویر ۳- گراف‌های حاصل از پاسخ‌های تجمیع شده دانشجویان در سوال تصویری (ساعات و نوع فعالیت‌ها در حیاط در سال ۱۳۹۸) از پرسشنامه شماره ۱ علاوه بر محتوای پرسشنامه‌ها از برخی رویدادهای مرتبط با حضور دانشجویان در حیاط علیین نیز عکاسی شده است که دو نمونه از آن‌ها در تصویر ۴ آمده‌اند.

تصویر ۴- راست: مصداقی از حضور در حیاط در فصل گرم در شرایط قبل از کرونا (ایجاد سایه) / چپ: مصداقی از حضور در حیاط در فصل سرد (با وجود پلاستیک پوشش دهنده، حیاط گرم شده و قابل حضور و فعالیت دانشجویان شده است).

۴-۲- محصول بخش پیمایشی دوم

از نقد استادان از حیاط علیین مربوط به دو حالت قبل و بعد از پوشش موارد زیر قابل استخراج هستند: بعد از پوشش حیاط جدیدی که متفاوت از سایر حیاط‌های دانشکده است به وجود آمده است. یکی از خصلت‌های بارز حیاط‌های یزدی، خاصیت داشتن پوشش گیاهی برای ایجاد سایه است که این حیاط به شیوه‌ای نوین آن را ایجاد کرده است. از دیگر خصلت‌های حیاط‌های یزدی، نقش عطف و جمع‌کنندگی برای فعالیت‌های مجاور حیاط است که با وجود پوشش، این خاصیت در حیاط تقویت شده است. از دیگر خاصیت‌ها نقش توقفگاه و مقصد بودن حیاط‌های یزدی است که قبلاً حیاط علیین تا حدود زیادی از این خصلت فاصله داشت اما اکنون با توجه به شرایط آسایش بیشتر با حفظ فعالیت‌های همجوار به این خصلت نیز جانی تازه بخشیده شده است. یکی از دلایل مهم احیای نقش مقصد بودن این حیاط، به دلیل حرکت سایه‌ها و پویایی آن‌ها در طول روز است که جذبه‌ای برای مراجعات مکرر به این فضا ایجاد کرده است. همچنین امکان باز و بسته شدن پوشش سبب شده است

فعالیت‌های گوناگونی بتوانند در این فضا قابلیت روی‌دادن پیدا کنند. تنوع در فضا بیشتر شده‌است و تمایز آن با سایر حیاط‌های دانشکده کمک شایانی به ایجاد دلبستگی به آن در میان حیاط‌های دانشکده به عنوان زمینه نموده‌است. مطابق جدول ۸، ۹۰٪ از استادان بیان می‌کنند که اجتماع‌پذیری حیاط بعد از پوشش بیشتر از حالت قبل است و هیچ‌یک از استادان گزینه "مساوی" یا "نمی‌توان بیان کرد" را انتخاب ننموده‌اند. اکثریت قریب به اتفاق آنان، گروه هدف اجتماع‌پذیری حیاط را متوجه دانشجویان دانشکده می‌دانند. تمامی استادان، حیاط علیین را در مقایسه با سایر حیاط‌های دانشکده حیاط اجتماع‌پذیر می‌دانند و کیفیت فضایی حیاط علیین را ارتقا یافته با وجود پوشش می‌دانند اما درجاتی برای آن مترتب می‌دانند. تمامی استادان تصویر ذهنی بعد از پوشش حیاط را در خاطر نگه می‌دارند و علت این امر در نزد ۸۴٪ از آنان مربوط به کیفیت‌های محیطی حیاط است. بیش از نیمی از استادان نقش سایه‌ها را در نسبت با حیاط بر اثر ضرورت اقلیمی می‌پندارند و کمی کمتر از آن نقش سایه‌ها را به عنوان مکمل زیبایی حیاط تلقی می‌نمایند. اکثریت قابل توجه استادان هر دو بعد ضرورت اقلیمی و نقش مکمل زیبایی را برای وجود سایه‌ها برمی‌شمرند. با فاصله از این نتیجه ابتدا ضرورت اقلیمی و سپس مکمل زیبایی در مراتب پایین‌تری به صورت مجزا مد نظر مخاطبان بوده‌است. در پاسخ به آنکه آیا پوشش تازه با حیاط قرابت دارد، نیمی از استادان گزینه زیاد و ۳۰٪ خیلی زیاد و ۲۳٪ کم را انتخاب نموده‌اند. نیمی از استادان بیان کرده‌اند که رویت مشارکت دانشجویان در ساخت پوشش سبب شده‌است که حس تعلق استادان، بسیار زیاد به حالت فعلی حیاط افزایش یابد. در پاسخ به آنکه آیا حس تعلق دانشجویان نسبت به حیاط پس از مشارکتشان در ساخت افزایش داشته‌است، ۵۳٪ گزینه "بله" را انتخاب کرده‌اند.

جدول ۸- پاسخ‌های استادان برای سوالات بسته در پرسشنامه ۲

شماره سوال و گزینه‌های پاسخ	نمودار پاسخ‌ها	شماره سوال و گزینه‌های پاسخ	نمودار پاسخ‌ها	شماره سوال و گزینه‌های پاسخ	نمودار پاسخ‌ها
۲ ۱- قبل از پوشش ۲- بعد از پوشش ۳- مساوی ۴- نمی‌توان بیان کرد		۴ ۱- استادان ۲- دانشجویان ۳- کارمندان ۴- مراجعه کنندگان دیگر		۶ ۱- بله ۲- زیاد ۳- متوسط ۴- کم ۵- خیر	
۷ ۱- خیلی زیاد ۲- زیاد ۳- متوسط ۴- خیلی کم ۵- کم		۹(الف) ۱- قبل از پوشش ۲- بعد از پوشش		۹(ب) ۱- برای دانشن کیفیت ۲- برای دانشن کیفیت ۳- دلیل دیگر	
۱۰(الف) ۱- ضرورت اقلیمی ۲- مکمل زیبایی ۳- نسبی ۴- حیاط ندارد ۵- انگلی		۱۰(ب) ۱- ضرورت اقلیمی ۲- تکامل زیبایی ۳- هر دو		۱۱ ۱- خیلی زیاد ۲- زیاد ۳- کم ۴- خیلی کم ۵- خیر ۶- اصلا ۷- ناشن	
۱۳ ۱- بله ۲- بله تا حدودی ۳- خیر ۴- نمی‌دانم		۱۳ ۱- بله ۲- خیر ۳- نمی‌دانم			

جدول ۹- پاسخ‌های استادان در سوال ۳ از سوالات باز پرسشنامه ۲

کلیدواژه ها	فعالیتها	کیفیت های فضایی
- صمیمیت - سرزندگی - همه شمولی - حضور دانشجویان - حیات جمعی / حیات جمعی - خاطره انگیزی / دلچسپی به مکان - هویت زایی - یا توفی - فراغت، وقت آزاد - نادای و بیوایی، نشاط اجتماعی - پناه	- تامل، خلوت، نوشتنهای دلی - کاهش استرس، تمدید قوا، تفریح و تنفس - نظاره و انتظار - گفت و شنود، گپ زدن، تبادل نظر، دوره‌می دانشجویان، تعاملات اجتماعی یا دوستان و همسالان - دوست یابی، قرار درسی و غیر آن - نشستهای صمیمی استادان و دانشجویان - استراحت بین کلاس، در رفتن از کلاس - مطالعه بعد از اتمام کلاس ها - نمایشگاه آثار دانشجویی - تحقیق رویندهای غیررسمی دانشجویی - فعالیتهای عمومی فوق برنامه آموزشی - صرف ناهار یا چایی - قدم زدن، ایستادن یا نشستن	- مقیاس انسانی - کیفیت های بصری - کیفیت های محیطی - غنای حسی - تنظیم شرایط محیط و فراهم بودن شرایط آسایش - محصوریت و دنجی و در عین حال عمومی بودن (خلوت در میان خلوت) - وجود عناصر طبیعی مثل گیاهان، آب و آسمان، سایه و آفتاب - قابلیت‌های کابردی برای حضور فعال کاربران دانشگاهی

جدول ۱۰- پاسخ های استادان در سوال ۵ از سوالات باز پرسشنامه ۳

شاخصه های اجتماع پذیری حیاط علیین	نقاط قوت حیاط علیین	نقاط ضعف حیاط علیین	پیشنهادات
- اجتماع پذیری حیاط علیین تابع فعالیتهای همجواری است. - قابلیت بروز فعالیتهای مختلف در خود حیاط - قرارگاههای رفتاری در محیطهای تازمند اجتماع پذیری متوسط به شناسایی و پیش بینی صحیح است. - تأمین و تنظیم قابلیت‌های اجتماع پذیری توسط طراح و به کار بستن توسط کاربران. - بهره از زیبایی و غنای حسی - تقرب به شرایط آسایش محیطی - مقیاس، محصوریت و دنجی (امداد کنی فضا) - قابلیت‌های ناشی از میلمان و ملحقیات - حفظ خلعت عبوری - حرکت به سوی خلعت مقصد بودن: قابلیت فضا برای نگه داشتن مخاطب در خود - تنوع عملکردی - در دسترس بودن و رفت و آمد به حیاط - عدم قابلیت ایجاد بزه هماهنگ با ضرورت های محیط دانشگاهی	- وجود فضاهایی همچون کتابخانه و بوفه و میز و صندلی های صرف غذا (پلازانه) و حیاط گروه دکتری و دفتر گروه معماری (با واسطه) در جوار حیاط - افزایش آسایش اقلیمی به کمک سایه - وجود کیفیت های بصری و غنای حسی - تمطیف پذیری عملکردی خود حیاط - در دسترس بودن - تمطیف پذیری در محصوریت - ارتباط با آسمان - در میان بودن و بین بست بودن - تمیر حوض شیعی به حوض مرمرین و افزایش جذبه ماندن در حیاط - یک قرارگاه رفتاری مناسب یا ضرورت‌های محیطیهای دانشگاهی - تقرب به سوی هویت جدید (مفاوت بودن) - ارتقای نقش عبوری و حرکت به سمت نقش مقصدی حیاط	- کاستی های میلمان و اتانیه متناسب یا فضا نبود فضای نشستن مطلوب - عدم وجود گیاهان و سبزیگی - جدارهای نامخلخل - کوچک بودن حیاط - فضای کمی برای اجتماع پذیری دارد	- افزودن امکانات جدید متناسب با اجتماع پذیری حیاط برای دانشجویان - انتخاب کاربری های همجوار با حیاط به صورت متناسب تر با اجتماع پذیری آن. مثلا به جای اتالی اداری در جوار حیاط فعالیت دیگری بشیند. - تدارک فضای نشستن مطلوب تر - استفاده از گیاهان برای تلطیف بیشتر فضا

۵- بحث در نتایج و یافته‌ها

نتایج حاکی از آن است که حیاط علیین به مثابه یک فضای باز یا نیم‌باز دانشگاهی که نقش جمع‌کننده را در زنجیره فعالیت‌های همجوار داشت، قبل از پوشش به علت کمبود سایه بیشتر به صورت سیر اجباری به ایفای نقش در وجه جمع‌کنندگی در محیط می‌پرداخت. اکنون با اضافه‌شدن سایه به صورتی متفاوت از حیاط‌های دیگر دانشکده، فرصتی برای تقویت خاصیت جمع‌کنندگی آن در زنجیره فعالیت‌ها ایجاد شده است. زنجیره فعالیت^۵ آنچنان که ادوارد هال تعریف می‌کند آغاز و انجام و بدنه‌ای مملو از پرده‌های به هم پیوسته دارد و هنگامی پاره می‌شود که فضای متناسب با جاری‌شدن مناسب آن‌ها توسط معماران تدارک دیده نشده باشد (Hall, 1982:141). با توجه به این تلقی، فعالیت‌هایی که قابلیت اجتماع‌پذیری حیاط علیین را تقویت می‌کنند از جمله وجود کتابخانه، بوفه دانشجویی و کارگاه ساخت، مفصلی از حیاط برای عبور و گذر به سایر حیاط‌های دانشکده به وجود آورده‌اند اما شرایط آسایش فیزیکی حیاط و عناصر بصری آن به صورتی نبودند که زنجیره فعالیت‌ها را تقویت نمایند. نکته دیگر آن است که توجه به اهمیت انسجام زنجیره فعالیت‌ها باعث شناخت متفاوتی از این حیاط در ارتباط با فعالیت‌های همجوار آن شده است. علاوه بر اینکه نظر جمعی روی تلقی افراد از یک مکان تاثیر می‌گذارد، خود افراد نیز بر یافته‌های خود تاثیر می‌گذارند. در این ارتباط پژوهشی در کیفیت‌سنجی ابعاد رفتار اجتماعی در فضای باز دانشگاهی انجام شده است که محققان آن بر این باورند که مخاطبان با هر بار تجربه یک فضا، ممکن است بیاموزند که هویت فضاها را چگونه از دریچه‌ای جدید باز-تشخیص دهند- (Abu Ghazaleh and Al-Goussous, 2009). پاسخدهی به ضرورت‌های اقلیمی همپای وجه زیبایی‌شناختی پیوسته سایه‌ها از مهمترین

وجوهی هستند که در بازخوردها تبیین شد. از آنجا که موقعیت سایه‌ها در ساعات مختلف روی جداره‌ها و کف تغییر می‌کند، پویایی سایه‌ها در طول روز رجوع متعدد به حیاط را تشویق می‌کند و این امر سبب شده‌است پوشش در اجتماع‌پذیری خود حیاط علاوه بر زنجیره فعالیت‌های مجاور آن موثر باشد.

مطالعات میدانی معلوم نمود که حس تعلق کاربران در طول زمان نسبت به تغییرات اعمال‌شده در فضا آرام‌آرام تقویت شده است زیرا آنان این افزونه را محصول کار جمعی و مشارکت خود در مکان تحویل و بلکه بخشی از زندگی خود در دانشکده می‌دانند و این نتیجه بر اساس آنچه الکساندر و همکاران وی اشاره می‌کنند در صورت اجتماع‌پذیر بودن یک مکان، انتظار بر این است که به مرور تقویت حس تعلق به مکان نیز ایجاد گردد (Alexander et al., 1968). صاحب‌نظرانی همچون پُل نیز بر تاثیر و تاثیر کیفیت تعاملات اجتماعی و دلبستگی به مکان نظر دارند (Pol, 2002). اما ریشه این امر توسط نایسر با عنوان چرخه ادراک در نقشه‌های شناختی افراد مطرح شده‌است و بیانگر آن است که اطلاعات محیطی اعم از با ثبات بیشتر و کمتر وارد دستگاه ذهنی مخاطبان می‌شود و به مرور به‌روز می‌گردد و آن دسته از تجربه‌ها و اطلاعات که در اثر تداوم حضور در محیط بیشتر در ذهن مخاطب تاثیر بگذارند، در تلقی فرد از آن فضا نقش موثرتری دارند (Neisser, 1976: 110).

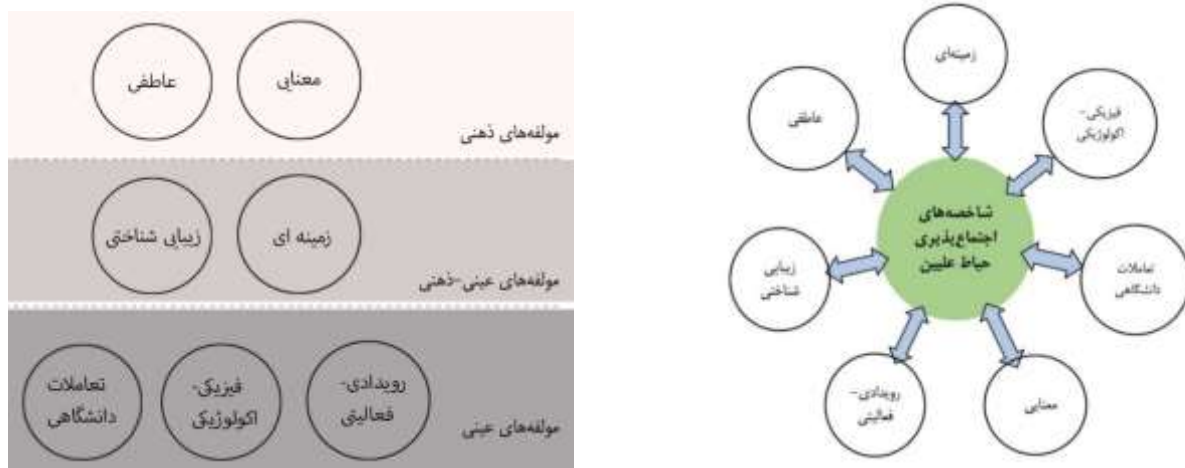
به این ترتیب، با توجه به حضور دانشجویان در حیاط علیین مبنی بر مشارکت در ساخت پوشش یا رصد ساخت و تداوم این امر در طول یک سال، می‌توان نوعی مولفه از مطالعات میدانی موثر در اجتماع‌پذیری حیاط علیین به مثابه یک فضای باز دانشگاهی استخراج نمود و آن را شاخصه عاطفی نامگذاری کرد. البته ارزش‌های مرهون کار جمعی دانشجویی و آموختن از طریق ساختن در حیاط علیین برای یک فضای دانشگاهی می‌تواند ذیل شاخصه معنایی نیز قرار بگیرد اما به نظر می‌رسد لازم است وجه جداگانه‌ای را پوشش دهد تا دقیق‌تر معنای خود را منتقل نماید. شاخصه عاطفی برای اجتماع‌پذیری حیاط علیین در دو سطح قابل بحث است: یکبار میان کاربران با یکدیگر در اثر مشارکت در یک کار جمعی و یکبار علقه با فضا بر اثر آنکه آن مکان، ظرف انجام آن کار جمعی در جوار هم‌دانشکده‌ای‌ها بوده است. یکی از برون‌دادهای شاخصه عاطفی توصیف دانشجویان از این مکان باز-نیم باز دانشگاهی در سوالات باز پرسشنامه ۱ بود. از آنجا که روایت از یک فضای دانشگاهی توسط خود کاربران در میان آنان تاثیر به‌سزایی در شناخت و ایجاد پیش‌فرض ذهنی نسبت به آن فضا به ویژه در اولین برخوردها خواهد داشت، این شاخصه تاثیر ویژه‌ای در تبلور قابلیت اجتماع‌پذیری فضا داشته است. حیاط علیین نیز فضایی را در بستر دانشگاهی به وجود آورده که به دلایل مختلف موضوع برجسته‌ای برای ایجاد روایت‌های مختلف در میان دانشجویان در طول زمان داشته است. به این ترتیب، روایت‌های توصیفی دانشجویان زنجیره‌ای را شکل داده‌اند که در طول سال‌های مختلف میان آنان نقل می‌شود. این وجه، فصل مشترک‌هایی با اجزای غیرکالبدی شاخصه زمینه‌ای نیز دارد. زیرا زمینه تنها به فاکتورهای کالبدی ختم نمی‌شود و قطعاً وجود کاربران قبلی زمینه‌ای انسانی از تلقی نسبت به فضا برای افراد ایجاد می‌نماید. از طرفی شاخصه زمینه‌ای بر اثر تفاوت حیاط علیین با دیگر حیاط‌های موجود در زمینه (چه در مقیاس دانشکده و چه در مقیاس شهر) و همچنین فعالیت‌های همجوار در زمینه، در ارزیابی اجتماع‌پذیری حیاط، موثر دریافت شدند. ارزش‌های مربوط به احترام به میراث فرهنگی به لحاظ کالبد تاریخ‌دار حیاط و حد مداخلات در آن برای روزآمد نمودن و کارایی هر چه بیشتر متناسب با نیازهای روز در ذیل وجه معنایی قرار می‌گیرد.

اجتماع‌پذیری حیاط در دوره‌های مختلف چه قبل از پوشش و چه بعد از آن میزان ثابتی نداشته است و متأثر از مداخله‌گرهای مختلف تغییر کرده‌است. از سوی دیگر، گاه اجتماع‌پذیر بودن حیاط به واسطه امکان ایجاد خلوت و گاه به واسطه امکان ایجاد جلوت بوده‌است که به ظاهر با یکدیگر در تناقض‌اند. اما به‌واقع از کارکردهای اجتماع‌پذیر بودن برخی از فضاها نیز می‌توان به قابلیت ایجاد یک رفتار اجتماعی همچون خلوت نام برد. آلمن از خلوت به عنوان یک رفتار اجتماعی یاد می‌کند و برای تبیین آن مفهوم قلمرو را روشن می‌سازد (آلمن، ۱۳۹۵). استفاده کاربران از مکان‌های نشستن فعلی با قلمروهای تک نفره یا دو-سه نفره و استقبال از آن‌ها در این حیاط به صورت جمعی گواهی بر این بیان است.

فراز دیگری که در نتایج پژوهش قابل بحث است ناظر به نوع تعاملات اجتماعی دانشجویان در حیاط علیین است. اگر به دسته‌بندی یان گل از تعاملات اجتماعی در فضاهای عمومی که در دو دسته منفعل و فعال تقسیم می‌شوند و دسته فعال محصولات اجتماعی برای مخاطبان دارند (Gehl, 2010) به عنوان نظریه زیردست رجوع کنیم، و از سوی دیگر بازخوردهای مطالعات میدانی را مرور کنیم روحیه تعاملات اجتماعی کاربران دانشگاهی بیشتر در دسته تعاملات اجتماعی فعال قرار می‌گیرند. به ویژه که بیشتر کاربران دانشجو هستند و در اثر تعاملات اجتماعی فعال آن‌ها محصولات اجتماعی دوستی‌ها و انجام فعالیت‌های غیررسمی دانشگاهی یا درسی روی می‌دهد. درحالی‌که در برخی تحقیقات که این موضوع در فضاهای باز مجموعه‌های مسکونی مورد نظر قرار گرفته‌است بیشتر افراد تعاملات اجتماعی منفعلانه‌ای نسبت به دیگر ساکنان مجموعه داشته‌اند (Dousti et al., 2018). در جمع‌بندی می‌توان گفت اغلب دانشجویان مستقیماً با دیگر دانشجویان در روی دادن تعاملات اجتماعی فعال همچون گفتگو، صرف غذا، انجام کار گروهی، تحقق یک رویداد دانشگاهی، قرارهای دوستی و ... در

فضای مورد مطالعه، بخشی از زندگی تحصیلی خود را تجربه می‌نمایند و این امر به عنوان شواهدی مرتبط با چند شاخصه به ویژه شاخصه عاطفی تلقی می‌گردد.

بر اساس مقارنه مطالعات کتابخانه‌ای و میدانی می‌توان به شاخصه‌های هفت‌گانه اجتماع‌پذیری حیاط علیین آنچنان که در مدل مفهومی اولیه تصویر ۵ آمده اشاره کرد و با لحاظ نمودن سطوح مولفه‌ها از باب عینی یا ذهنی بودن می‌توان به مدل مفهومی مناسب‌تری رسید.

تصویر ۵- راست: مدل مفهومی اولیه از شاخصه‌های اجتماع‌پذیری حیاط علیین، چپ: مدل مفهومی نهایی از شاخصه‌های اجتماع‌پذیری حیاط علیین

۶- نتیجه‌گیری

نتایج مطالعه حاضر بیانگر آن است که حیاط علیین با وجود پوشش متحرک، به دلیل افزونه سایه‌ها به لحاظ فیزیکی-اکولوژیکی، نشانه‌هایی قوی مویید بر اجتماع‌پذیرتر بودن دارد. بر اساس بازخوردهای مخاطبان، افزونه سایه‌ها حاوی بعد زیبایی‌شناختی برای حیاط نیز است که به لحاظ بصری، سبب ترغیب بیشتر مخاطبان برای ورود و حضور در حیاط است. از سوی دیگر تقرب به شرایط آسایش فیزیکی توسط تامین بیشتر سایه، سبب شده است تعاملات دانشگاهی و رویداد-فعالیت‌هایی که قابلیت محقق شدن دارند تقویت گردند. حضور در این حیاط که به اذعان مخاطبان علاوه بر مسیر از جنس مقصد هم شده است؛ باعث شده که کاربری‌های هم‌جوار از جمله بوفه دانشجویی نیز از قابلیت اجتماع‌پذیری این فضای باز استفاده کنند و سرریز فعالیت‌های خود را به این مکان نیز منتقل نمایند. این امر سبب هم‌افزایی بیشتر کاربری‌های هم‌جوار و حیاط علیین در بحث اجتماع‌پذیری شده است. به این ترتیب، این حیاط در زمینه به لحاظ اقلیمی و فعالیت‌های هم‌جوار و همچنین نقش آن در مجموعه خانه‌های دانشکده هنر و معماری پررنگ شده است و شاخصه زمینه‌ای در این امر بسیار دخیل بوده است زیرا این حیاط مجزا از زمینه خود مورد بررسی قرار نگرفته است. در جوار شاخصه زمینه‌ای، شاخصه معنایی نیز با توجه به ارزش‌های تاریخی این حیاط و هویت آن بسیار مورد توجه بوده است. علاوه بر این موارد، حیاط علیین به دلیل منحصر به فرد بودنش به لحاظ قرارگیری در خانه‌های بافت سنتی یزد و متفاوت بودن از سایر فضاهای باز دانشگاهی و به دلیل مشارکت دانشجویان در ساخت پوشش آن، شاخصه عاطفی را نیز داراست. تداوم امر اجتماع‌پذیری حیاط علیین منوط به روزآمدسازی عناصر و امکانات محیطی متناسب با رویدادها و رفتارها در این مکان مضاف بر امکانات موجود خواهد بود. حیاط علیین همچنان نیازمند امکانات محیطی مناسب‌تر برای فضای نشستن، صرف غذا و انجام برخی کارهای گروهی و رویدادهای دانشگاهی است که از سوی کاربران به ویژه استادان دانشکده به این موارد اشاره شده است. همچنین تاکید کاربران بر این بوده است که لازم است عناصر گیاهی برای تلطیف در فضا به صورتی منسجم‌تر و تعریف‌شده در این مکان قرار داده شوند تا کمبود عناصر طبیعی در این حیاط به نسبت دیگر حیاط‌های دانشکده تا حدودی جبران گردد.

پی‌نوشت:

^۱ پوشش طراحی شده از نوع تابستانه باز و بسته شونده در قالب الگوی تلسکوپی گهواره‌ای به صورت دو تکه در هم فرورونده است (خاکی‌قصر، ۱۳۹۵). پوشش مذکور در فصول گرم، گل حیاط را سایه‌دار می‌نماید بدون آنکه تنفس آن را مختل کند. همچنین در فصول سرد که نیاز به تابش آفتاب وجود دارد کاملاً از روی حیاط کنار می‌رود و اجازه ورود مستقیم آفتاب و تماشای آسمان را به مخاطب می‌دهد. پوشش مورد نظر را می‌توان در شب‌های زمستان بست و روی آن پلاستیک یا پارچه کشید و با گرم کردن فضای زیر آن، شرایط آسایش متناسب با گردهم‌آیی‌های جمعی برای برخی مراسم یا مجالس فرهنگی-مذهبی در دانشکده فراهم آورد.

^۲ Psychophysical Model

3 Psychological Model

4 Observer's personal preferences Model

5 Action Chains

⁶ قبل از پایش دیدگاه‌های دانشجویان نسبت به حضور پوشش در حیاط به نظر می‌رسید یکی از عوامل مداخله‌گر مشارکت‌داشتن دانشجویان در کارگاه ساخت پوشش باشد. با توجه به پاسخ‌ها معلوم شد که مشارکت در ساخت پوشش سبب جانبداری از آن نشده است. از دیگر مداخله‌گرها بحث‌های جمعی در برخی کلاس‌ها یا جمع دوستان در طول ساختن پوشش در محیط دانشکده بوده که سبب می‌شده‌است برخی کاربران در جریان نقد پوشش جواب‌های آماده‌تری برای دیدگاه خود داشته باشند یا به عبارتی نماینده‌ای از تعدادی هم‌نظر با خود محسوب گردند. از دیگر مداخله‌گرها سال‌های حضور دانشجویان در دانشکده است که میزان آس و آفت با فضاهای مختلف دانشکده و همچنین شناخت آن‌ها از حیاط‌ها را در فصول سال و در سال‌های متمادی فراهم می‌کند. مضاف بر آن، بومی و غیربومی بودن آن‌هاست که با توجه به نتایج، تاثیر تعیین‌کننده‌ای بر نظر دانشجویان نداشته است. یکی از عوامل مداخله‌گر مهم بیشتر بسته‌بودن پوشش متحرک از زمان بهره‌برداری تا زمان درخواست پرکردن پرسشنامه برای بخش پیمایشی اول است. از آنجا که فصل؛ فصلی گرم بوده است و بایستی حیاط از تابش شدید در امان می‌ماند پوشش در مدت زمان نسبتاً زیادی روی حیاط حضور داشت. این امر سبب شده بود برخی کاربران تاثیر آن را فقط در حالت بسته روی حیاط قضاوت کرده باشند. از دیگر عوامل مداخله‌گر، ماهیت عبوری داشتن حیاط علین است که می‌تواند در تلقی از اجتماع‌پذیری حیاط دخیل باشد.

منابع

- آلتمن، ا. (۱۳۹۵)، محیط و رفتار اجتماعی، ترجمه: علی نمازیان، انتشارات دانشگاه شهید بهشتی، چاپ سوم، تهران.
- اخوت، م. (۱۳۸۲)، انعطاف تنوع و پویایی در فضاهای دانشگاهی، نشریه معمار، شماره ۲۱، صفحات ۲۳-۱۶.
- بنتلی، آ.؛ الکک، آ.؛ مورین، پ.؛ مک‌گلین، س. و اسمیت، گ. (۱۳۹۱)، محیط‌های پاسخده، مترجم: مصطفی بهزادفر، انتشارات دانشگاه علم و صنعت ایران، تهران، چاپ هشتم.
- حمزه نژاد، م و قلیچی، پ (۱۳۹۷)، بررسی اجتماع‌پذیری و کیفیت قرارگاه‌های رفتاری در پارک‌های درون‌دانشگاهی، مورد مطالعاتی: پارک دانشگاه علم و صنعت ایران، نشریه معماری و شهرسازی آرمان شهر، شماره ۲۵، صفحات ۵۵-۴۵.
- حیدری، ا و فرهادی، م. (۱۳۹۷)، واکاوی ارتباط بین نقشه‌های شناختی و مدل سازی رایانه‌ای نرم افزار نحو فضا در شناخت محیط‌های اجتماع‌پذیر (نمونه موردی: بستر عمومی دانشکده‌های هنر و معماری دانشگاه بوعلی سینا و دانشگاه شهید بهشتی)، نشریه هنرهای زیبا-معماری و شهرسازی، دوره ۲۳، شماره ۲، صفحات ۳۰-۱۷.
- خاکی‌قصر، آ. (۱۳۹۵)، الگوهای پوشش الحاقی موقت برای فضاهای باز نیازمند پوشش در بافت تاریخی یزد، نشریه معماری اقلیم گرم و خشک، شماره ۴، صفحات ۱۰۳-۸۱.
- دانشپور، س. ع. و چرخچیان، م (۱۳۸۶)، فضاهای عمومی و عوامل موثر بر حیات جمعی، باغ نظر، شماره ۷، صفحات ۲۸-۱۹.
- دانشگر مقدم، گ.؛ بحرینی، ح. و عینی‌فر، ع. (۱۳۹۰)، تحلیل اجتماع‌پذیری محیط کالبدی متأثر از ادراک طبیعت در محیط انسان‌ساخت، نشریه هنرهای زیبا-معماری و شهرسازی، شماره ۴۵، صفحات ۳۶-۲۵.
- دهناد، ن و مهدی نژاد، ج و کریمی، ب (۱۳۹۹)، تبیین رابطه بین مؤلفه‌های مؤثر بر کیفیت فضای باز جمعی در ارتقای اجتماع‌پذیری محیط، نشریه مطالعات شهری، ۱۰ (۳۷)، صفحات ۵۶-۴۵.
- رجیبی، م.؛ نقضان محمدی، م. و منظرالحجه، م. (۱۳۹۸)، شناخت الگوی کارکرد فضا در حسینیه‌های شهر تفت، نشریه مطالعات معماری ایران، شماره ۱۶، صفحات ۲۰۳-۱۸۱.
- سجاذزاده، ح.؛ یوسفی، م. و یوسفی، م. (۱۳۹۵)، ارزیابی مؤلفه‌های اجتماع‌پذیری در کیفیت‌بخشی به مساجد محلی ایران، فصلنامه پژوهش‌های معماری اسلامی، شماره ۱۰، صفحات ۴۷-۲۹.
- غروی الخوانساری، م. (۱۳۸۷)، ارزیابی کیفی مجموعه پردیس مرکزی دانشگاه تهران، نشریه هنرهای زیبا معماری-شهرسازی، شماره ۳۵، صفحات ۸۴-۷۵.
- گلچین، پ و ناروئی، ب و مثنوی، م (۱۳۹۱)، ارزیابی کیفیت بصری فضاهای آموزشی بر اساس ترجیحات استفاده‌کنندگان (مطالعه موردی: دانشگاه سیستان و بلوچستان)، نشریه محیط شناسی، شماره ۶۲، صفحات ۱۵۰-۱۳۵.
- لسان، م (۱۳۹۹)، مابنی طراحی پردیس دانشگاهی براساس مطالعات رفتاری (نمونه موردی: دانشگاه صنعتی نوشیروانی)، باغ نظر، ۱۷ (۸۴)، ۵۰-۳۹.
- لطافتی، ز و انصاری، ح. (۱۳۹۸)، تبیین مدلی در شناسایی و تقویت عوامل تأثیرگذار بر حس مکان و خاطره جمعی، نشریه مطالعات معماری ایران، شماره ۱۵، صفحات ۸۹-۶۵.
- واعظی، م. (۱۳۹۷)، بررسی روش‌های ارزیابی و تحلیل کیفیت و زیبایی‌شناسی محیط و منظر شهری، فصلنامه انسان و محیط زیست، شماره ۴۵، صفحات ۱۳۱-۱۴۲.
- هال، ا. ت. (۱۳۹۰)، زبان خاموش، مترجم: علی نمازیان، انتشارات دانشگاه شهید بهشتی، تهران.
- Alexander, c. Ishikawa, S. & Silverstein, M. (1968). A Pattern Language Which Generates Multi-Service Centers: Center for Environmental Structure Berkeley. CA.
- Abu-Ghazaleh, S. and Al-Goussous, J. (2009), Quality of space and its relation to the social behavior in academic open space, Journal of Social Sciences, 18(3), pp. 189-198.
- Abu-Ghazze, Tawfiq M. (1999). Communicating Behavioral Research to Campus Design: Factors Affecting the Perception and Use of Outdoor Spaces at the University of Jordan, Environment and Behavior Journal, 31(6), P. 764-804.
- Amirbeiki, F., Khaki ghasr, A. (2020), Investigating the Effects of Exposure to Natural Blue Elements on the Psychological Restoration of University Students, Iran University of Science & Technology, 30(1), P. 1-10.

- Costall, A. (1995), Socializing Affordances, Theory and Psychology, 5(4), 467-481.
- Daniel, T.C. and Vining, J. (1983). Methodological Issues in the Assessment of Landscape Quality. In Behaviour and the Natural Environment (eds. Altman, I. and Wohlwill, J.), Chapter 2, 39-83, Plenum.
- Dober, R. P. (2000), Campus Landscape, John Wiley & sons, New York.
- Dousti, F., Varig Kazemi, A., Behzadfar, M. (2018), A New Reading of Sociable Public Spaces: The Nexus between Urban Design and Microsociology, Armanshahr Architecture & Urban Development, 11(22), p. 39-49.
- Gärling, T., Böök, A., & Lindberg, E. (1986). Spatial orientation and wayfinding in the designed environment: A conceptual analysis and some suggestions for post occupancy evaluation. *Journal of Architectural and Planning Research*, 3(1), 55-64.
- Gehl, J. (2010). Cities for People. Washington DC: Island Press.
- Gibson, J.J. (1979). The Theory of Affordance. (R. Shawand, J. Bransford. eds.). Perceiving, Acting and Knowing. New York: Halsted.
- Good, James M.M. (2007). The Affordances for social psychology of the ecological approach to social knowing. Sage Published.
- Hall, E. T. (1976), Beyond Culture, Anchor books editions: New York.
- Hall, E. T. (1982), The Hidden Dimension, Anchor books editions: New York.
- Hanan, H. (2013). Open space as meaningful place for students in ITB Campus. *Social and Behavioral Sciences*, 85, 308 – 317.
- Kaplan, S., Kaplan, R. (1989), The visual environment: Public participation in design and planning. *Journal of Social Issues*, 45, 59-86.
- Kaplan, S. (1995), The restorative benefits of nature: toward an integrative framework, *Journal of environmental psychology*, 15, p. 169-182.
- Khalegi Moghaddam, N., Bagheri, M. (2012). Art students' satisfaction evaluation in university campus (Case study in Tabriz, Iran), *Procedia -Social and Behavioral Sciences*
- Kytta, M. (2002), Affordances of children's environments in the context of cities small towns suburbs and rural villages in Finland and Belarus, *Journal of Environmental psychology*, 22, p. 109-123.
- Lang, J. (1987). Creating Architectural Theory: The Role of Behavioral Sciences in Environmental Design. Van Nostrand Reinhold New York.
- Moradi,
- Moleski, W. H., & Lang, J. T. (1986). Organizational Goals and Human Needs in Office Planning, In Jean D. Wineman (Ed.), Behavioral Issues in Office Design. New York: Van Nostrand Reinhold Company
- Neisser, U. (1976), Cognition and Reality, San Francisco.
- Ohta, H. (2001). A Phenomenological Approach to Natural Landscape Cognition. *Journal of Environmental Psychology*, 21, 387-403.
- Osmond, H. (2957). Function as the Basis of Psychiatric Ward Design, *Psychiatric Services* 8 (4): 23-27. doi:10.1176/ps.8.4.23.
- Pol, E. (2002), The theoretical background of the city-identity-sustainability network, *Environment and Behavior*, 34, pp. 8-25.
- Salehinia, M. & Memarian, G. (2012). Sociopetaloid of architecture space; Synthesis and synomorphy of humane-physical factor. *International Journal of Architectural Engineering & Urban Planning*, 22(1), 7-19.
- Sarabi, A. & Bahrami, B. (2019). Spatial-Social Place Attachment: Impact of Spatial-Social Co-existence on Place Attachment in Sociable Places of Architectural Schools Setting; Case Studies: Art University and Azad University of Architecture, Tabriz, Iran, *Space Ontology International Journal*, 8(2), 1-17.
- Tajer, S. A., Sajadzadeh, H., Saadati vaghar, P. (2016). A Study of Sociability Factors' Influence on Educational Spaces: The Case of the School of Art and Architecture of Bu-Ali Sina University, *Armanshahr Architecture & Urban Development*, 9(16), 1-13.
- Ulrich, R. S. (1983), Aesthetic and affective response to natural environment. In I. Altman & J. Wohlwill (Eds.), *Human Behavior and Natural Environment.*, New York:Plenum, p. 85-125.
- Ulrich, R. S., Simons, R. F., Losito, B. D., Fiorito, E., Miles, M. A. & Zelson, M. (1991), Stress recovery during exposure to natural and urban environments, *Journal of Environmental Psychology*, 11, p. 201-230.
- Unwin, K. I. (1975), The Relationship of Observer and Landscape in Landscape Evaluation, *Transactions of the Institute of British Geographers*, 66, pp. 130-134

Original Research Article

Evaluating the sociability of “Ellieen Yard” in the Art and Architecture School at Yazd University after applying its retractable wooden cover

Hossein Pour Mehdi Ghayem Maghami¹, Azadeh Khaki Ghasr^{*2}, Arman Seddighian³

1-Assistant Professor, Department of Architecture, Faculty of Architecture and Urban Planning, Shahid Beheshti University, Tehran, Iran

2- Assistant Professor, Department of Architecture, Faculty of Architecture and Urban Planning, Shahid Beheshti University, Tehran, Iran

3-Gratuated at MA, School of Art and Architecture, Yazd University

Abstract

Regarding the environmental attributes, this paper compares the sociability of the "Ellieen yard" in the Art and Architecture School at Yazd University after applying its moveable wooden cover to a pre-cover mode. In addition to library studies, the user's feedback, from 25 students and 13 professors, on their lived experiences were presented using techniques such as open-closed and visual questionnaires. In addition, the field study was continued to learn about physical and non-physical aspects, and tasks such as making collaborative observations, taking photos, and making notes on indicators and evidence for the sociability of the yard were done. According to the study, there are seven kinds of elements that address sociability. They are divided into visual, mental and visual-mental levels. The case study was conducted on the yard after it was covered by a retractable cover, varying some of the seven factors examined. Initially, the presence of the cover helped to evolve the yard's collective role. At the second level, its position was occasionally modified to that of a destination. The seventh aspect, termed "emotional", is unique to "Ellieen Yard" and addresses users' attachments, particularly students. Based on the associated data, we may describe the function of a range of narrations that are the product of prior lived experiences shared by numerous generations of students. One of these narrations is about the process of making the yard cover. Such a lived narration indicates a positive correlation between the sociability of the yard and the participation of students to promote the academic open space (direct or indirect) to provide more favorable conditions for a more effective presence in the space.

Keywords: Sociability, Retractable yard cover, Student hangout, University open space, Art and Architecture School of Yazd